

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Negyedik évfolyamába

lép a „Zsidó Élet” ezzel a számmal. Küzdelmes időkre tekint vissza, de büszkén vállalta eddig és vállalja tovább ezeket a küzdelmeket, mert úgy érzi, hogy becsületese és zsidó álláspontot képvisel: a vallási hűség, a közéleti tisztaság és a politikai tülekedéstől ment, bensőséges és erkölcsi alapon álló zsidó közélet álláspontját.

A „Zsidó Élet” nem új meg reklámharsónákat az új évfolyam küszöbén. Elvünk a zsidóságot folytatott szerény munka és nem a magunk tömjenezése. Ez utóbbit átengedjük másoknak. Tudjuk, hogy külső dísz és érvényesülést nem hoz az a szerep, melyet magunkra vállaltunk. Mégis úgy érezzük, hogy kötelességet teljesítünk a magyar zsidósággal szemben, midőn magunkra maradva egy eszközeiben nem válogatós és hatalmi célkitűzéseiben határt nem ismerő ellenféllel szemben a zsidó közvéleményben egyedül képviseljük függetlenül a zsidó vallási és erkölcsi értékek döntő fontosságát. Egyedül mi mutattunk rá a zsidó közvéleményben ezekre a súlyos tévedésekre, melyeket az új statutum-tervezet a papok tekintélye, tehát közéletünk erkölcsi integritása tekintetében s a hitközségek közötti testvéri harmónia terén mával hozhat. Mi mutattunk rá a minden közéleti hatalmat egy kézben csoportosítani akaró mohóság súlyos következményeire és jogi hiányosságaira. Mi ismertettük tárgyilagosan, az önreklám fényescsövaitól menten a mostani hitközségi politika eddigi eredményeit és várható fejleményeit.

Ez a magányos szerep nem hozott számunkra sem kincseket, sem külső érvényesülést. De meghozta azt, amit magunknak kívántunk: az erkölcsileg komoly és nézeteiben független zsidó közönség ragaszkodását és megbecsülését. És mi tovább is ennek a közönségnek a nyelvén és szellemében fogunk beszélni. Tovább vállaljuk az ellenőrzés és kritika hálátlan feladatát. Hisszük, hogy a magyar zsidóság erkölcsi lelkiismerete fel-

A ma jelenségei

hovatovább új állásfoglalásra kényszerítik a magyar zsidóságot és a magyar zsidó nyilvánosság szerveit is. Milyennek kell lennie ennek az új állásfoglalásnak? Figyelemreméltó hangot ütött meg e kérdésben egyik felekezeti lap, mely a magyar zsidó felekezeti közvélemény egyes visszas jelenségeire mutatott rá. Komoly cikkében a frázisok, a túlméretezett és semmiképp sem időszzerű handabandázás káros voltára mutatott rá a lap, s mi, akik mindenkor a felekezet nagy kérdéseinek komoly és tárgyilagos megbeszélését követeljük és gyakoroltuk, csak helyeselhetjük ezt az állásfoglalást.

Csakugyan, semmi szüksége sincs a magyar zsidóságnak arra, hogy egyes körök állandóan ünnepi dátumokat lobogtassanak meg demonstrációs célból nem annyira a nagy történelmi emlékek felírásására, mind inkább a maguk elhivatottságának hirdetésére. Semmi szükség arra, hogy ilyen alkalmakkor folytonos és dissonáns szándékosággal hangoztassuk a magyar zsidóság magyarságát. Kinek szól ez az állandó és szemetesítő bizonykodás? A magyar zsidóság felé, mely hosszú évszázadok óta tudatában van a magyar földdel és népével való mélyeséges sorsközösségének, nincs szüksége az elemi tények folytonos hangoztatására. A többi felekezetek felé, melyek nem szokták a maguk kétségtelen magyarságát ebben a formában bizonygatni, éppenséggel káros az ilyen mellveregetés, mert ellenkező hatást kelt: a zsidót legjobban esetben is olyan magyarnak tünteti fel, akinek magyarságát folytonosan újra kell hangoztatnia. Az ily kirívó, hangos hazafiaskodás politikának sem hasznos, de amellet izléstelen is.

fogja ismerni igazainkat s hamarosan meg fog indulni az a tisztulási folyamat, melytől mi nem egyes személyek és

A magyar zsidóság lelkiületének és érdekeinek is csak olyan magartatás felel meg, mely a felekezetek közötti összhangot erősíteni képes. Tudjuk, hogy az idők visszasságai sok oly jelenséget vetnek felszínre a magyar közéletben, melyekkel szemben a védekezés elemi kötelesség. De a védekezésnek a magyar zsidósághoz illően, szerénynek és méltóságteljesnek kell lennie. A magyar zsidóságnak nincsenek bűnei, melyeket lepleznie kellene; nincs rejtett hatalma, melynek tudatában hányaveti módon intézhetne el súlyos sorskérdéseket. Súlyos támadások középpontjában áll, melyek gazdasági létét fenyegetik.

Ezekre jó példával szolgál a sajnálatos debreceni eset: a színmagyar városi fiatalságának egy megszáditott része vállalkozott arra, hogy a féktelen pángermanizmus antiszemita módszereit, a zsidó üzletek előtti személys bojkott-agitációt majmolja. Hogy mily csatornákon szűrődött a magyar közéletbe ez a visszataszító és igaztalan emberüldözés, mely Németországban is az ottani népesség túlnyomó többségében erkölcsi visszataszítást szült, azt nem kutatjuk. Lehet egyes ambiciózus vezérjelölteknek célkitűzése, hogy a magyar néppel is megkóstoltassák azokat a módszereket, melyek a maguk hazájában is hitelüket veszítették s a világ legtöbb és leghatalmasabb országában csak erkölcsi idegenkedést váltottak ki. Ők bizonyára azt hiszik, szolgálatot tehetnek Magyarországnak, ha kiteszik a világ mai döntő hatalmaságai előtt ugyanennek a megítélésnek; mi azonban reméljük, hogy erőlködésük elszigetelt próbálkozások maradnak s nem fog sikerülniök hazánkat az antiszemitizmus erkölcsi

csoportok, hanem tiszta és a zsidóság vallási és történelmi tudatán alapuló elvek érvényesülését várjuk.

provinciája gyanánt feltüntetniök azon országok közvéleménye előtt, melyek ma köztudomás szerint a világ sorsát intézik és amelyek nem azonosítják magukat sem a fajelmélettel, sem annak emberietlen módszereivel.

Ehhez a reményünkhöz ragaszkodnunk kell. Ezért kell minden ellenünk irányuló törekvéssel szemben teljes fegyelmetszetséget tanúsítanunk. Sem kihívó hányavetiséggel, sem gyáva kétségbeeséssel nem szabad olajat öntenünk a gyűlölet tüzére. Sem a helytelen és fölösleges „gatyám-bátyámkodás”, mely attól sem riad vissza, hogy a zsidóságnak egy nemzethűség szem-pontból kifogástalan rétege, a cionizmus ellen való denúciálással szerezzen érdemeket, sem bármilyen más frázispolitika nem válik előnyére a magyar zsidóságnak. Erkölcsei igazunk tudatában méltósággal kell viszatámasztanunk a gyűlölködők hadjárátát s bármiként vélekedjenek is egyes megtévedtettük; a mi eszményünk a felekezetek közötti összhang kell, hogy maradjon.

Sine ira et studio . . .

— Szerény és halk elmélkedés a Heller-ügyről —

Azzal kezdhetném, hogy a gyerekek közt nagy ribillió támadt. A zajra befutó apa érdeklődik, hogy ki is kezdte volna képpen a verekedést. A kis Árpád rikkoltva vádolja a Bélát, mondván, hogy az utóbbi volt a kihívóan viselkedő, mert „visszaütött”.

Hát igen: lehetséges, hogy Heller professzor felindulásában nem egészen „szabályszerűen” rúgott vissza. Kétségtelenül voltak izgalmánai taktikai hibái, amelyeket most a „tárgyilagosa” sajtó nemcsak kiélez, hanem vérlázítóan fel is fúj, hogy gazdájának örömet szerezzen.

Ez már ügyesebb taktika. Mellékes dolgokról lármázni és ezzel elterelni a figyelmet a dolog lényegéről.

Kétségtelen, hogy Székely Ferencnek igen nagyok az érdemei a magyar zsidóság körül. Ezeket nem hagyjuk figyelmen kívül, nem is szólva arról, hogy a betegeskedő öreg urat a Szeminárium vezérlőbizottságában könnyen félrevezethették. Talán fogalma semes arról az óriási méretkülönbségről, amely az óraadástól megfosztott Heller tanár és utódja között fennforog. És utóvégre is Székely Ferenc nagyszerű finanszember és társaságibeli charmeur: szépen praesideál a Szeminárium vezérlőbizottságának ülésein, neki az egyik rabbi olyan, mint a másik, Heller tanár már elég soká tanított, most adja át a helyét egy fiatalabbnak, aki

idővel jobban megtanul magyarul és tanulmányos tudását is gyarapíthatja. Minek ment nyugdíjba Heller és ha már megment és talán megbánta, maradjon veszteg és mint budai lakos, ne avatkozzon bele abba a kérdésbe, hogy célszerű és kívánatos-e a pesti cápa által elnyelődnie Budának. Ha nem áll olyan kihívó nyíltsággal s bátorsággal az autonómia mellé, talán (vagy biztosan) úgy oldódott volna meg a szemináriumi nepotizmus dolga, hogy ő is — már mint Heller tanár — megmaradhatott volna továbbra is a katedráján.

Tanárember kutasson és ne firtasson, legyen szerény és ne ártsa magát a méltóságos urak elgondolásába, kivált, ha nem kérjük. Már pedig Székely Ferenc öméltsósága nem kérdezte, még kevésbé kérte a Heller Bernát (sic!) tanácsát, sőt a jövőben sem fogja kérni, kivált arra nézve, hogy otthagyja-e a szemináriumi vezérlőbizottság elnöki székét.

Mert ugyebár ez volt a kérdés és ez a dolog lényege és nem az, hogy amikor a Heller tanár óráit példát ritkító dolyfősséggel és ridegséggel elvették, az ő nagy tudását egészen mellékesnek tekintették s mellékesnek azt is, hogy Bacher Vilmos méltó utódjának katedrájára kit ültenek?

És az-e a dolog lényege, hogy amikor a rabbiszeminárium legfontosabb tanszékét betöltik, nem lehet irányadó más, mint az érdem, a mult és a tudás s ezeket nem pótolhatja az új tanár apjának az óhajtása és személyének deferális tekintete.

Továbbá az a kérdés, a főkérdés, hogy az ominózus vezérlőbizottsági ülésen Mahler professzor tévedésben volt-e, mikor azt állította, hogy a Heller utódjaként ajánlott dr. Guttmann az ő kiváló tanítványa volt. És az a kérdés, igaz-e, hogy ezt a tévedést a jelenlevő rektor, mint az egyedüli tájékozott apa nagyon is felismerte, de egy szóval sem mondta, hogy „Uraim, Mahler tanár felcseréli a két fiamat, mert nem a tanári állásra ajánlott fiam, hanem a másik volt az ő kedves és kitünő tanítványa, a szóbanlevőt nem is ismeri talán.”

Ezekre a kérdésekre vár választ a zsidó közélet, mert egészen mellékes az, hogy Heller tanár helyesen járt-e el, amikor nyugdíjba ment, joggal neheztelte azért, hogy óradíjasi minőségétől megfosztották és miért támadja az ártatlan Székely Ferencet, aki talán mégis csak jobban tudja, hogy ki a nagyobb biblia-tudós: az elűzött Heller, vagy a szemináriumi rektor fia, akiről okvetlenül gondoskodnia kellett valahogyan. Ha nem tud rabbiálláshoz jutni, jó lesz professzornak a papképző főiskolán, az apja érdeméből ott nem fontos a magyar nyelv tökéletes tu-

dása és a magasabbrendű héber tudás.

Ezeket a dolgokat persze agyonhallgatja Pest és Buda egyesülésének propagálására és kivívására kivezényelt felekezeti sajtó, mely az egész ügyet csak ebből a szemszögből akarja bemutatni és a híres Bodó né mintájára tudatosan másról beszél, mikor a bor árát kérők.

Az egyik lap vallásosságáról híres szerkesztője kifogásolja, hogy Heller tanár bibliai előadásában tudományos kritikát mert gyakorolni és ezért nem kívánatos, hogy ott tartózkodjék a szemináriumban, mely „a zsidó tudomány nagyjaiból áll”. Mennyi farizeuskodás, mennyi képmutatás!! Egy másik lap pedig „únja már a Heller-ügyet”. Holott örülnie kellene, hogy rúghat egyet a nagy tudóson, amiért azután hálásak lehetnek neki.

Summa summarum: Heller-ügy már nincsen. Jogilag a szeminárium vezérlőbizottsága azt fosztja meg az óraadástól, akit akar, de nyitva marad a kérdés, hogy miért tette ezt egy világhírű, puritán gondolkodású és életű nagy tudóssal szemben, akit a Pest-Buda egyesülése tárgyában nyilvánított állásfoglalása miatt néhány hónappal előbb már megfenyegettek, indexre tettek.

És főként élénk mered a nagy kérdéssel, hogy mi igaz a Heller tanár személyétől független vádakból? Ha alaposak, a megtorlás nem maradhat el, ha ellenben légből kapottak, akkor tessék Heller tanárt a vádoltak padjára ültetni: bizonyítson, ha tud.

Ezt a kérdést sem agyonhallgatással, sem gorombáskodással, sem mucsai ízü ellentámadással elhalványítani nem lehet. Erre feleletet vár az egész neológ zsidóság, mely nem tűrheti, hogy egyetlen főiskoláján a legfontosabb katedrát „Csáky-szalmája”-ként kezeljék a dicső protektionizmus szellemében. **Parvus.**

Mint induló hajó

Írta: Lakos András

*Népem örökéből számkivetve
Csak csendre várok s komor követre.*

*S ahogy magába réved el a lélek
Bágyadt szemem örök betűkre téved.*

*Imák vezetnek és én hallgatom.
Künn a téli szél sóhajt és zokog.*

*Egy árva lélek járul Istenéhez
S ilyenkor a könnyek zenéje édes*

*Némán állok az imakönyv felett
S rá könnyem szitál, mint forró permealag.*

*Az ég közel s a csend oly megnyugtató.
Testem imbolyog, mint induló hajó*

*Jöhet pokol, pusztulás, kétség, bármi!
En így fogok a Végzet elé állni.*

Döntött a magyar orthodoxia az Agudához való csatlakozás kérdésében

Elvek, becsületes és zsidó elvek ütköztek össze a magyar orthodox zsidóság legfőbb fórumán a közelmúltban. Az Aguda-csoportok megalakításának kérdésében két vélemény került egymással szembe az orthodox Központi Bizottság legutóbbi ülésén. Az egyik vélemény, a magyar orthodoxiának az Aguda megalapítása óta vallott álláspontját hirdeti: hogy a magyar orthodoxia nincs érdekelve oly csoportosulásban, mely újabb politikai áramlatok hatása alatt jött létre s hogy ezért, bár egészében támogatja az Agudát, helyi csoportok megalakulását Magyarországon nem tartja helyénvalónak.

Ez állásponttal szemben, melyet a konzervatív érzésében rendfihetetlen orthodox vezető réteg s benne elsősorban az Orthodox Iroda érdemes ügyvezető elnöke, Hartstein Lajos képvisel, egy másik, szintén tiszteletreméltó megfontolásoktól vezetett csoport, Klein Márkusszal és dr. Deutsch Adolfal az elén, a fővárosi orthodox zsidóság és különösen az itteni fiatalság speciális helyzetére mutatott rá és ezért Budapesten, — de csak itt — helyi Aguda-csoport felállítását szorgalmazta. A Központi Bizottság ülésén Hartstein Lajos távollétében, de kétségtelenül az ő döntő befolyásának hatása alatt a konzervatív álláspont győzedelmeskedett. A Bizottság jóváhagyta a budapesti „Jisuv“-csoport alapítását, de az Aguda-alakulást érvénytelennek jelentette ki.

A kérdés tartalmi részét mi a magyar orthodoxia belső ügyének tekintjük s ahhoz nem kívánunk hozzájárulni. Megértjük a Aguda csoport aggodalmait és tudjuk, hogy a változott körülmények bizonyos esetekben új módszerek alkalmazását is megkövetelhetik, azonban teljes mértékben honoráljuk azt a mély bölcseséget, mely a magyar orthodoxia vezető férfainak állásfoglalását diktálja, midőn hajszálnyi eltérés nélkül kitaróttak az orthodoxia történeti elvei mellett. A kérdés most el van döntve és az orthodoxia egészséges szelleméhez híven a döntésnek minden csoport készséggel alávetette magát.

Bennünket a zsidó közélet egyetemes szempontjából itt elsősorban az a mód érdekel, ahogyan ez a kérdés egyáltalán tárgyalásra és döntésre került. Egy pilanatig sem jutottak szóhoz pártérdek vagy egyéni hatalmi szempontok. A tekintély, mely szavát hallhatta, erkölcsi és vallási hivatottságon alapult, nem külső hatalmi tény. A szempontok és aggodalmak, amelyek egyik részén is, a má-

sikon is beleszóltak a vitába, kizárólag a vallás épsége s a hagyomány szellemé körül forogtak.

Sajnos, a magyar neológia belső harciban nélkülözniük kell ma még ezt a szellemet. Ott ma féktelen és vallási, erkölcsi tekintéllyel meg nem alapozott, személyes hatalmi ambícióé a döntő szerep, melynek célkitűzése az adminisztratív irányítás kizárólagossága felé mutat s ennek rendeli alá a papok, s általában a vallásos tudományos tekintélyek működését is. Az orthodoxia legutóbbi belső

vitái ismét példát mutattak a neológ zsidóságnak, milyen irányban kellene belső életét regenerálnia.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Január elsején

elhagyták zsidó munkaadókat azok a negyvenöt, vagy harmincöt évesnél fiatalabb írja háztartási alkalmazottak, akik a „német vér és német becsület védelmére” hozott nürnbergi törvény értelmében nem maradhatnak meg tovább zsidó háztartásban, tehát olyanban amelynek feje zsidó. E törvény tendenciája nyilvánvaló: azzal az otromba rágalommal akarja megbélyegezni a zsidó munkaadókat, hogy náluk a német lányok becsülete nincs biztonságban. Ez az alattomos és megszegyenítő beállítás a zsidókat akarták természetesen a közvélemény megvetésének kitenni. A következmények azonban egészen másokat mutatnak. Az egész intézkedés a józanul gondolkozó közvéleményben — mely ma már távolról sem ad hitelt az antiszemita propaganda hazugságainak és írázsámainak — nem keltett zsidóellenes visszahatást, viszont a háztartási alkalmazottak ezreit akik zsidó munkaadókkal meg voltak elégedve a legvégsőkig elkészerítette. Köztudomású hogy a zsidó munkaadó alkalmazottjával szemben általában emberes és szociális érzést tanusít. Mi szükség volt arra, hogy egy kétes politikai siker érdekében a mostani súlyos időkben, fiatal emberek százezreit tegyék munkanélkülivé? Összesen hiteles értesülések szerint körülbelül harmincezer háztartási alkalmazottról van szó, akik e képtelen törvény folytán kenyerüket veszítik. Ezek már hónapok óta kétségbeesett beadványokkal ostromolják a munkaügyi minisztériumot, hogy ne engedje egzisztenciájukat elpusztulni. A minisztérium azonban, mely semmit sem tudot a készülő törvényről, — azt a nemzeti szocialista párt túzó szárnya erőszakolta ki a szociális következmények tekintetbe vétele nélkül — nem tud segíteni a nemzeti szocialista részben e

szerecséttlen áldozatain. Egyelőre átmentni otthonokban helyezik el őket, de munkahelyet nem tudnak nekik szerezni. A helyzet tehát az, hogy a „német becsület védelmében” ezrével válnak munkanélkülivé fiatal leányok Németország nagyvárosaiban. És mindez azért, hogy a zsidóságot erkölcsileg megbélyegezzék. A német közvélemény is tudja, hogy ez a cél nem érte meg az érte hozott súlyos szociális áldozatot.

A palesztinai törvényhozó testület

a Legislative Council, kérdése megint aktuális. Az angol kormányzat már régebben foglalkozik e terv megvalósításával. A tanács részben választott, részben kinevezett tagokból állna és az első lépést jelentené a palesztinai önkormányzat megvalósítása felé. Ismeretes, hogy a mandátumos rendszer első éveiben, mikor a törvényhozó testület terve első ízben merült fel, az arabok a leghatározottabban tiltakoztak ellene, mert akkoriban az egységes Arábia elleni merényletnek tekintették a zsidó nemzeti otthont is magában foglaló Palesztinát. Most az arabok teljes mértékben pártolják a tervet, viszont cionista részről mutatkozik ellenállás. A zsidó álláspontot Chajim Weizmann fejtette ki a cionista szövetség nevében tett nyilatkozatában, melyben megállapította, hogy lehetetlen a törvényhozó testület megalkotása, amíg a palesztinai arabság nem helyezkedik a Balfour-deklaráció alapjára, vagyis el nem ismeri a zsidó nemzeti otthonot. Ma ez a helyzet, s ezért az arabok a törvényhozó testületet nyilván az összes zsidó építő törekvések elgáncsolására használnák fel. Ezért a zsidóság tiltakozik a törvényhozó testület felállítás ellen. Egyes értesülések szerint a törvényhozó testület felállítása mégis meg fog történni.

Lord Reading halála

A világ zsidósága ama kivételes egyéniségek egyikét siratja a most elhunyt, Lord Readingben, akik élő példájukkal, hirdették, hogy ész, jellem és akarat minden akadályon győzedelmeskedni képes és a maga erejéből el tudja érni az emberi pálya legtündöklőbb állomásait. Hajósinas, lapkihordó, kereskedelmi hivatalnok, tőzsdeügynök, ügyvéd, majd Anglia főbírája, indiai alkirály és a brit birodalom külügyminisztere: ez diónéjban Rufus Daniel Isaacs pályafutása, aki hetvenöt éves korában most hunyta le szemét, mint a huszadik század egyik legregényesebb élettörténetének hőseit.

Mi magyarázza ezt a türeményes karriert? Talán a szerencse fia volt Rufus Daniel Isaacs? Kevés fiatal ember kezdte pályáját hasonlóan súlyos körülmények között, mint ő. Ismeretes, hogy apja, a jómódú City-beli kereskedő, ki semmiképp sem tudta rávenni fiát a rendes londoni kereskedő-íjakk szorgalmas, munkás életére, végül is, kétségbeesésében hajósinasnak adta s így a legalacsonyabb testi munkától kezdve kellett a hajózás titkait elsajátítania. Talán szüksége volt rá a fiatal Rufusnak, hogy kikerüljön a londoni üzleti iroda szűkös korlátai közül és a nagyvilágban maga alapozhassa meg egyedülálló karrierjét. Mindenesetre azt látjuk, hogy törhetetlen energiával először egzisztenciájának anyagi alapjait teremti meg (először, mint rio-de-janeirói lapkihordó, majd később, mint indiai kereskedelmi hivatalnok), azután pedig törhetetlen szívóssággal és roppant szellemi erővel tökéletesíti magát a gazdasági és jogi ismeretek egyes ágaiban. A „használatlan” ifjú húszéves korában a hajózási biztosítási üzletág egyik legalaposabb ismerője és huszonegy éves korában tekintélyes vagyon ura. Ezután Angliába költözik és a tőzsdeüzleten küzdi fel magát a City legtekintélyesebb nevei közé.

Eddig is szokatlan nehézségek sarkalták szokatlan és egyedüli erőfeszítésekre. Ezután is ez marad sorsának indító ereje. Mikor tőzsdei cége egy szerencsétlen gýmántspekuláció következtében összeomlik Rufus D. Isaacs nem választja azt a megoldást, amit helyében szinte mindenki magáévá tett volna: nem vonul vissza vagyonának roncsaival a magánéletbe. A legvalószínűlenebb, legképtelenebb erőfeszítésbe kezd: mint javakorbéli férfi tökéletesíti magát a jogi ismeretekben, majd megszerzi a szükséges iskolai és egyetlen képesítéseket is — és a bukott bankárból néhány év alatt Anglia legkeresettebb és a legfőbb kereső ügyvédje lesz. Visszafizeti tőzsdei

adósságait és ragyogó jogi tudása és szerencsés fellépése révén a vezető gazdasági körök ügyvédje lesz. De igénybe veszik szolgálatait az arisztokrácia, sőt a királyi ház tagjai is. A közvélemény is elismeri, hogy nem tölthetnek be nála kiválóbb egyéniséggel a Lord Chief Justice, az angol országos főbíró méltóságát.

A továbbiakban is bebizonyosodott, hogy Rufus Isaacs, vagy immár Lord Reading nem a szerencsének köszönheti példátlan emelkedését. Mint közhivatalnok a megvesztegethetetlen becsületesség és a biztos tudás mintaképe. Reá esik a kormány választása, amikor közvetlenül a háború után a lázas, forrongó India helytartói székébe új embert kell ültetni. Így lesz az országos főbíró „viceroy”, India alkirálya. Misszióját teljes sikerrel tölti be és mindenben igazolja a személyéhez fűzött bizalmat. A forrongó India függetlenségi mozgalmát sikerül alkotmányos mederbe terelni. A most sikerrel bevezetett új indiai alkotmány az ő hivatali idejébe nyúlik vissza gyökereivel. A későbbi években megegyezően szerepel Lord Reading, mint a második — nemzeti koalíció — Macdonald-kormány külügyminisztere. Ezt a tisztséget azonban nem viseli sokáig; visszavonul és az utolsó években már csak egyes vezető vállalatok elnöki székében érvényesíti bölcsességét és tapasztalatait.

Rufus D. Isaacs, Sir Rufus Isaacs, Lord Reading, mindvégig zsidó maradt. Pályája élő cáfolata annak a hazugságnak, hogy a karrier érdekében a zsidónak meg kell tagadnia hitét és becsületét. Igaz, hogy Lord Reading a liberális Angliában érte el pályájának ragyogó állomásait, de ezt a pályát a liberalizmus ténye nem magyarázza meg, csak a nagy jogász és államférfi kivételes képességei. Anglia bármilyen liberális, mégis van elég konzervatív ahhoz, hogy ne egykönnyen változtassa meg egyik törvényét egyetlen ember érdekében; és ez történt, mikor Sir Rufus Isaacsot ki-neveztek az országos főbíró tisztségére. Az eskütellet törvényét meg kellett változtatni, hogy zsidó a hivatali esküt tehesse. S ha kimondottan antiliberális társadalomban ez a karrier nem is lett volna lehetséges, ne feledjük, hogy az a liberalizmus a mai kultúremberiség természetes életformája s a fajleméleti eltévelyedések csak hiszterikus tömeghatalommal magyarázhatók. Ha körültekintünk a világban, azt látjuk, hogy a nemzetek életének döntő kérdéseit ma is az a szellem irányítja, melynek Lord Reading, az angol birodalom egyik legki-

válóbb szolgálója is egyik fő képviselője volt. Ezért kell hinnünk, hogy nem reménytelenül szállt sírjába, mint egy múlt epizód hőse a zsidóság zaklatott történetében.

A 75 éves Doubnow

A zsidó nép történelmi művének: „A zsidó nép általános története”-nek írója, a nagy zsidó historikus, Simon Doubnow most lett 75 éves. Ez a mű, mely Doubnow életének főműve, a legjelentősebb munka, mellyel zsidó a zsidóságot valaha megajándékozta és igen nagy mértékben járult hozzá Doubnow egyéb munkásságával együtt a zsidó érzés felélesztéséhez. Harminc év csaknem szakadatlan munkájának az eredménye ez a mű, mely abban különbözik minden elődjének: Gractznak, Brannak, Jostnak, és Becknek és a többieknek munkáitól, hogy míg ezek a zsidó népek időrendi tehát eseményi történelmét írták meg, addig Doubnow kitér a zsidó történelmi szociológiai gazdasági, földrajzi vonatkozásaira is és úgy állítja elénk a zsidóságot, mint azt a népet, mely fejlődése útján is megtartotta mindig jellegzetes vonásait.

A munka megírásának ötlete 1891-ben született meg Doubnow agyában, de a megvalósításához csak sokkal később jutott el. Állandóan gyűjtötte az adatokat, sokasodtak a falgjegyzések, a munka első kötete azonban csak 1925-ben jelent meg Berlinben (ahová Doubnow 1922-ben költözött) német fordításban (az eredetit oroszul írta,) majd a következő négy év leforgása alatt tíz kötet jelenik meg egymás után. Később ezek közül több megjelenik jidisz, héber, francia, angol, spanyol és holland fordításban is.

Amint mondtuk: „A zsidó nép általános története” harminc év kemény munkájának eredménye. Ez persze nem úgy értendő, hogy Doubnow állandóan csak ezen dolgozott. Közben igen jelentős, tudományos, sőt mjelőtt idejét végleg a történetkutatásnak szentelte volna, újságírói tevékenységet fejtett ki. De azért életének célja, értelme mégis a történelmekutatás volt. „Ő, történelem” — írja 17 éves korában — „ha meg kellene halni értem ha tomboló vihar lesodorna egy feneketlen örvény mélyébe, akkor sem panaszkodnék elvesztett életem fölé, ha tudnám, hogy értem haltam meg, létem egyedüli célja!”

Szeretettel ünnepli most a nagy zsidó tudós 75-ik születésnapját az egész világ zsidósága, hiszen kevesen vannak soraink között olyanok, akik jobban ismerték, jobban megértették és jobban szerették népünket, mint ő.

Mit „tesznek“ az ifjuságért?

A legújabb „alkotás“

Be van fejezve a nagy mű, igen! Megpihenhet most már az alkotó és megpihenhetsz most már te is ifjú magyar Izrael! Sőt, nyugodtan alhatsz. Készen van, olvasható. A címe: „A pesti izr. hitközség területén működő ifjúsági csoportok szervezeti és működési szabályzata.“ 20 paragrafusból áll. Húsz kemény paragrafusba van öntve, hogy te, drága ifjú zsidó testvérem, aki révedező tekintettel kutatod jövőd rejtelmes titkát, mikor és hol — — — nem, nem erről van benne szó, hogy mikor és hol találsz munkát, kenyeret, hanem arról, hogy mikor és hol jelenhetsz meg ifjúsági csoport taggyűlésén, választmányi ülésén, előljárási ülésén, bizottsági ülésén, még pedig, a pénzügyi, a szociális, a gazdasági, a kulturális és a vallásigazgató bizottság ülésén, esetleg a központi elnöki tanács ülésén, sőt ennek bizottsági ülésén, végül pedig az ifjúsági csoportok kongresszusán is. Látom, ifjú zsidó testvérem, nagyot bámuló, tanácstalanul néző és kérdő szemedet, hogy mi ez? És minek kell ez? Főképpen pedig kinek kell ez? Megpróbálok válaszolni.

Volt gyszer egy MIKISZ. Ott született és élt a Sip-utcában. Múltak hetek, hónapok, a kis MIKISZ nőtt, erősödött, míg nem egy szép napon IMIOSZ lett belőle, vagyis a Magyar Izraelita Központi Ifjúsági Szervezet lassacskán Izraelita Magyar Ifjúsági Országos Szervezeté öltözködött át. Hogy mennyiben különb az IMIOSZ a MIKISZ-nél, az egyelőre titok. Nos, hát ennek az IMIOSZ-nak a szervezeti és működési szabályzata a fent említett húsz paragrafus. (Egyike az 1. sz. elnöki programbeszédben felsorolt aere perennius — „alkotásoknak“.) Eszerint a hitközség előljárása a pesti zsidó ifjúságot „ifjúsági csoportokba“ szervezi (Pesten — Kőbányát kihagyva (!) — 12 ilyen csoportot fognak megalakítani.) Ezeknek a csoportoknak feladata: „az ifjúság körében a zsidó tudományok és zsidó kultúra fejlesztése és a hittestvéri együttérzést teremtő munka elvégzése.“ Rövidke mondásban két ragyogó, sőt lángoló idea! Az egyik a zsidó tudományok fejlesztése. Ők a zsidó ifjúságot a Sip-utcai hatlami géc járószalagján vezető ifjúsági csoportokba akarják szervezni a zsidó tudományok fejlesztésére. — — — ez nem tréfa, szóról-szóra így is van! — — — ípsissima verba: a zsidó tudományok fejlesztésére, sőt, a zsidó kultúra fejlesztésére is. Vigyázat zsidó tudósok! Kicsúszik a talaj a lábatok alól! Most már a zsidó tudományokat (sőt mi

több; „és zsidó kultúrát“) is a Sip-utcában fogják fejleszteni! Mert ti nem értek ahhoz! Azért itt van a fenti idézetnek ez a másik stílus-gyönyörűsége: „a hittestvéri együttérzést teremtő munka“. Nem kérem, ez nem tévedés! Ez nem a chanukai rejtvénypályázat egyik számából van, ez az „ifjúsági csoportok“ egyik feladata. Milyen jó is lesz, ha a Sip-utca majd elvegezteti az ifjúsággal (pardon! Ifjúsági csoportokkal) azt a munkát — mert hát csoportosan fogják elvégezni — amely a hittestvéri együttérzést teremt, Istenem, milyen szép! — az: „és a hittestvéri együttérzést teremtő munka elvégzése“ Istenem, be szép!

Na és mit szól az ahhoz, ifjú magyar Izrael, hogy „a zsidó ifjúság bevonható legyen a hitközségi életbe“? Bizonyára hamar rájössz arra, hogy a „bevonás“ választások és választási kotéziák idején csak egyértelmű lehet, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a hitközség „előljáráóságának irányítása melletti“ történeke.

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy ez a hallatlanul ragyszabású szervezeti és működési szabályzat, valamint az annak alapjául szolgáló alapszabálymódosítás rendkívül érdekes különlegességeket, mondhatnám csodákat statuál. Először is: A lehetőségek világába belekombináltatja a „filius ante patrem“-et, amennyiben „az ifjúsági csoportoknak tagja minden 15—35 év közötti hitközségi

tag, továbbá a hitközségi tagoknak 15-24 év közötti kiskorú gyermekei... Ejnye, ejnye... Csak nem viccel?

De ez még semmi ahhoz a természeti csodához képest, amit e szabályzat szerint a hitközségi kulturális-társadalmi ügyosztály előljárájának leisztolnia kell: meg kell cáfolnia azt a fizikai tényt, hogy egy test egy időben két helyen nem lehet lme: A szabályzat szerint egy-egy ifjúsági csoportnak legalább a következő üléseket kell tartania, melyek mindegyikére meg kell hívni az említett hitközségi előljárat: legalább 1 taggyűlést, 4 választmányi ülést, 12 előljárási ülést, továbbá az öt bizottsági, ha mindegyik csak kéthavonként tart ülést, ez egy évben 30 ülés. Ez összesen már 47 ülés. Minthogy 12 ifjúsági csoport van, tehát ez $12 \times 47 = 564$ ülés. Ehhez járul még a központi elnöki tanácsnak évenként 4 ülése, ennek is lelése még bizottsági ülései, egy évben legalább 4-5, azután lesz a kongresszus. Ugy, hogy a kulturális-társadalmi előljáratnak egy évben cca 600 ifjúsági ülésen kell részt vennie. Minthogy pedig magában a hitközségben is vannak ülései, aztán a Szabad Egyetemen a Szülők Pedagógiumában, stb. stb. — egészen bizonyos, hogy többször kénytelen lesz vagy egyszerre két helyen lenni, vagy legalább is egy nadrággal két nyeregben ülni. Erre a gévára már csak a Sip-utca szelleme képesítheti az embert.

Ebből aztán tanulhatsz, erről például vehetsz ó MIKISZ, — vagy IMIOSZ — de legalább is megtanulhatsz, hogy ha a csodák már ki is mentek a divatból — az egész világon, a Sip utcában még mindig történnek csodák.

„Ahol Isten — ott szükség nincsen“

Irtó: **Linksz Izsák, kőszegi főrabbi**

Az ifjúság, sőt minden ember elhelyezésének problémája oly régi keletű, mint az ember teremtése. Már Ádám két fia más-más módon akart magáról, illetőleg családjáról gondoskodni. Ősatyánk története azonban hathatósan tanítja utódaikat, mit tegyenek, hogy megélhessenek és családot alapszanak. Azt tanulmányozva felfedezzük a nagy igazságot, amelyről mindenkinek van tudomása, de amelyet csak kevesen akarnak az életben megvalósítani és ez az igazság így hangzik: „Ahol hit — ott szeretet. Ahol szeretet — ott béke. Ahol béke — ott áldás. Ahol áldás — ott Isten. Ahol Isten — ott szükség nincsen.“ Ime Jákob ősatyánk botal kezében ment át a Jordánon. Midőn Bét-élben a szabad ég alatt aludt, tanította

öt jószág Teremtője azon boldogító igazságra, hogy Ő vele van, elkísérteti őt angyalával, nem fogja őt küzdelmében elhagyni, visszahozza szülőföldjére. Ősatyánk maga ezen látomás után szent fogadalmat tesz: Ha a Mindenható erőt ad neki, hogy báványimádók közepette sem feledkezik meg Róla; ha acélozza akaraterejét, hogy élete útján ne essen a bűn hatalmába; ha kenyeret és ruhát ad neki; akkor aláveti magát összes parancsolatai teljesítésének, házat templommá alakítja és jövödelmének tizedrészét a mennyei Atya akarata szerint a papoknak és szegényeknek juttatja.

És küzdelmes életének története bizonyítja, hogy Lában ármánykodása dacára jólétre tett szert, mert éjjel-nappal dol-

gozott, mert becsületes volt és senkisémondhatta róla, hogy ő valamit valakitől magának eltulajdonított. Izráél ilyen szellemben nevelte gyermekeit is. József fia egy bálványimádó házában oly megbízható volt, hogy háza felügyelőjének tette és sorsának Intézője őt sem hagyta el sohasem. Minden jámbor ember a vallásnak e gránitalapjára helyezkedik; szereti mennyei Atyját és szereti embertársait. Ilyen szellemtől áthatva békében él kortársaival, előmozdítja boldogulásukat és azért az Örökkévaló áldása kíséri őt élete útjain. Lehetnek gazdasági krízisek, dühönghet a háború fúriája, uralkodhat szárazság a földön: „Csak nézel szemeiddel és a gonosznak büntetését látod,” hirdeti a 91. zsolttár, amely a komoly szülőket, akik vallásos szellemben nevelték gyermekeiket így vigasztalja meg, ha fiaik, leányaik tőlük távol küzdenek a létért: „Mert engem szeret (fiatok), azért megmentem őt, naggyá teszem, mert elismerte nevemet; hívni fog engem, felelek neki; vele vagyok a szükségben, kiszabadítom, dicsőséget szerzek neki, napok hosszával lakatom jól és megmutatom neki segítségemet.” Ime, így megvan oldva a probléma!

Józsuanak háromszor szívére köti az egek Ura, legyen erős (az akadályokkal szemben) és hatalmas (hogy legyőzze gyengeségeit) és foglalkozzék a háború alatt is éjjel és nappal Mózes tanával. Csak akkor fog boldogulni mindenben. Az 1. zsolttár pedig óva int minket a gonoszok, vétkesek és gúnyolódók társaságától. A zsidó minden szabad idejét a Tóra tanulmányozásának szentelje s minden, amit teszi, sikerül.

Ezt kiegészíti a Tannadi-bé-Élijáhu szerzője. A biblia 3. versével azt bizonyítja, hogy mennyei Atyánk úgy tisztel minket, mint ahogy mi Őt: Aki munkája befejezése után nem kávéházakban, stb., stb. keres szórakozást, hanem a Tórát olvassa, azt mindig egy angyal kíséri. (L. Móz. II. 23. f. 20. v.) Ha a szombatot megszenteli és a hetiszakaszt tanulmányozza, a haftóra tartalmát megszíveli és az Atyák bölcs mondásait, télen a zsolttárokat olvassa figyelemmel, „angyalait (legalább kettőt) rendeli ki számodra, hogy megőrizzenek minden utadon.” (91. Zsolttár 11. v.) Végre, ha a zsidó becsületesen gondoskodik megélhetéséről, de elsősorban minden szabad idejében a Sulchan Árucho stb. tanulmányozza, hogy előírás szerint hajtsa végre jószágos Teremtője szent akaratát, akkor „az Örökkévaló (maga) meg fog őrizni téged minden bajtól, megőrizi majd lelkedet, az Örökkévaló megőrizi távozásod és jöttöd mostantól kezdve mindörökké.” (121. Zsolttár.) Tehát nem halandók kegyétől

függ megélhetésünk elhelyezésünk, boldogságunk. „Átkozott az a férfi, ki emberben bízik és halandóra támaszkodik, de az Örökkévalótól elfordul a szíve. Olyan az, mint a borókafenyő a pusztában, mely nem veszi észre, hogy jön a jó; szikkadt földön tartózkodik a pusztában, sós és lakhatatlan földön. Áldott a férfi, aki az Örökkévalóban bízik, az Örökkévaló lesz

is az ő bízodalma. Olyan ő, mint a víz mellé íltetett fa, mely a patak felé borcsajítja ki gyökereit, nem veszi észre, mikor tikkasztó hőség jön s lombja zöldelő marad, a szárazság évében sem agódik és nem szűnik meg gyümölcsöt teremni.” (Jeremiás 17.5—9.) Ilyen szellemtől áthatva boldogulunk az élet küzdelmeiben mostoha időkben is.

Lili Körber :

Ruth és a Harmadik Birodalom (Ruth entdeckte das Dritte Reich)

Ez a könyv nem ma jelent meg hanem azokban a napokban, amikor még csak épülőfélben volt Hitler Adolf birodalma. Ma, amikor a nürnbergi törvények életbeléptetésével beteljesedett a német zsidóság sorsa, aktuálisabb, mint valaha. Lili Körber az író látnoki erejével érezte meg azoknak a tragédiáknak bekövetkezését, melyek a vegyes házasságok mesgyéjén haladva, végig fognak most szántani a német társadalomnak azon a részén, amelynek tagjai faji előítéllettel meg nem fertőzve, nem kutatták jövődöbéli élettársuk vallási hovatartozását.

Lili Körber regénye a Hitler uralomra jutása előtti időkben kezdődik. Már bontogatja szárnyait az új forradalom a horgokereszt még nem birodalmi jelvény, de hatását már beitta a német társadalom ilyen eszmék iránt fogékony része és hangulatától hangos már a közhivatalok levegője. Ekkor ismerkedik meg Ruth, a fiatal, tehetséges zsidó színésznő jövődöbéli férjével, az ugyan-csak nagyraihivatott, keresztény mérnökkel. A mérnök megkérdezi Ruthot: akar-e a feleség lenni, mire Ruth — mielőtt ígent mondana — figyelmezteti, hogy ő zsidó. — Mi köze ennek a mi szerelmünknek? — válaszol kércéssel kérdésre a mérnök — ez igazán a mi magánügyünk. És ezt a kérdést, melyet ekkor még komolyan át is érez, megismétli igen kevényt hangon akkor is, midőn az anyakönyvvezető figyelmezteti: tudja-e, milyen következményekkel járhat számára az, hogy zsidó nőhöz köti az életét.

A házasság eleinte boldog. De győző a hitleri forradalom. Ruth borzadva látja maga fölött tornyosulni az ellenséges vihar felhőit, de még egyelőre nem fél. Abban a tévhitben él, hogy keresztény férje meg fogja őt védeni a német zsidóság sorsfordulatának következményeitől. Eleinte valóban nem is éri személyes bánatalom. Körüötte pedig megsokasodnak a tragédiák. Sógora, a kiváló orvos, a nagy tanár első asszisztense elveszti

állását, a házbeli könyvelő szintén, aki mikor rájön, hogy családjára nyomorúság vár öngyilkos lesz, Ruth férje még mindig jó Ruthhoz, de Ruth azért érzi, mint emelkedik felettartóztatlanul láthatatlan válaszfal közte és férje között. Rettenetes fájcalommal érzi át népének tragédiáját, Érthetetlenül, akaratlanul saját személyi sérelmének érez minden méltatlanságot és kegyetlenséget, mely testvéreit éri. Férjének barátai, rokonai még jók hozzá, de már csak annak elnére jók, hogy ő is zsidó.

És elkövetkezik a nap, amikor Ruthot szintén lesöpri élete örök álmának, ambíciójának céljának színhelyéről a piszkos árcat. Rájön arra is, hogy ha továbbra együtt marad férjével, akkor annak tragédiáját fogja okozni saját tragédiájával együtt. Bár a férfi becsületesen kitart mellette, illetve rövid eltántorítás után visszatér hozzá, Ruth nem vállalja a további együttélés felelősségét. Különbösen sincs már hozzá sem kedve, sem ereje. De az élethez sincs. Fáradt, Csaódott mindenben, amjt addig hozzá-férhetetlen ideálként tisztelt: az emberi szolidaritásban, szerelemben, férfihűségben, barátságban a művészet magasabb etikájában, túcja, hogy erőszak és jogtalanság világa következik, olyan idegen világ Ruth számára, melyben nem kíván élni. Elhagyja azt a lakást, melyben élete legboldogabb és legboldogtalanabb perceit élte át és egy rüceg szállodai szobában azzal a rideg tárgyilagossággal, melyet a tökéletes kijázkodás ad az embernek és azzal a lethargiával, melyet a lebírhatatlan fáradtság kölcsönöz a hasztalanul küzdőnek, veszi kezébe a revolvert és egy golyóval tesz pontot végleg félrecsusztott végleg elrontott élete után.

Lili Körber regénye kulcsregény. Olyan kulcs, mely kinyitja az objektív és lelkileg civilizált ember előtt azt a kaput, mely mögött feltárul a maga valóságában a német zsidóságnak helyzete, tragikus reménytelenségében.

Adler Gyula halála

Halkan, szerényen, ahogy élt, most eltávozott az örök nyugalomba Adler Gyula, a művelt világ legnagyobb és legkitűnőbb chevrájának: a pestinek díszelnöke és egyik regenerátora. Tulajdonképpen már akkor megszaktította minden kapcsolatát az étellel, amidőn öt év előtt több mint két évtizedes fáradhatatlan munkásság után elvonult a Pesti Chevra Kadisa éléről. Akkor is úgy ment el, ahogy jött: feltűnés nélkül, zajtalanul. A Chevra legválságosabb korszakában hívták meg az elnöki székbe, amelynek díszet adott nyugodt, tisztaságú egyénisége. Igaz, hogy elsőrangú munkatársak, mint Kramer Miksa, Arányi Ignác és Endrei Henrik állottak oldalán. De munkájának értelmességét mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy oszlopos dolgozótársai is tisztelettel és elismeréssel tekintettek fel reá.

Tetőj talpig úrvolt, a régi pesti tekintélyes zsidó patriciusok prototipusa. Soha nem hagyta el ajkát egyetlen szóval több, mint amennyi igaz és helyes. Mindenkihez udvarias, előzékeny és mégis megközelíthetetlen volt. Úgy járt-kelt a Chevra helyiségeiben, mintha nem az adminisztráció feje tartana, néma szemlét, hanem az ügyük elintézését várók jóságos protektora látogatott volna el, hogy szót emeljen azok érdekében, akiknek nem akadt szószólójuk.

Az udvarias külső mögött erős energia lakott. Minden szót meggondolt, mielőtt kimondta volna, de a kimondott szóból nem engedett. Nemes gondolkodású, vajszívű ember volt, de éles judicium és határozott.

És úgy is ment el onnan. Hiába kérték, hogy maradjon, hasztalan nyilatkozott meg személye irányában a bizalom, a rokonszenv és az elismerés félremagyarázhatatlanul őszinte sok jele, nem lehetett maradásra bírni. Mosolygva, szeretetreméltó udvariassággal köszönte meg a marasztalást, de aztán mégis csak elment. A bölcs derűs filozófijával vonult el magányába s azon

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
ABBZIA

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBZIA 376.

פסח של Husvétli árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvétli áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amúgy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképpen a husvétli áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétli árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

túl is a Chevráé volt minden gondolata. Utolsó lehelletéig...

Hétfőn reggel szállott el utolsó sóhaja. Nem viaskodott a halállal, pillanat alatt megadta magát sorsának. Nem molesztálta szeretteit, barátait az életéért való aggodással. Csak a halálhíre jutott el hozzájuk. És végső akaratához képest csendben, fölösleges pompa nélkül kísérték utolsó útjára is.

Koporsóját régi hívei, a zsidó munkában osztályos társai állották körül. A pesti Chevra vezetői, tisztviselői szemekben igaz könnyekkel állták körül sírját, élükön régi kedves alteregójával és utódjával: Kramer Miksával. Az Izr. Országos Iroda, a Pesti Izr. Hitközség előjárósága és rabbisága, az Országos Rabbiképzőintézet, az Izr. Irodalmi Társulat, a Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület, a Budapesti Aut. Orthodox Izr. Hitközség, a Szeretetsóház orvosi kara, az Ahavasz Réim Egyesület, a Dohány-utcai és Rombach-utcai főtemplomok előjárósága, a Budai Izr. Hitközség előjárósága, a Budai Chevra Kadisa elnöksége, az Óbudai Izr. Hitközség és az Óbudai Chevra Kadisa, az Újpesti Izr. Hitközség és az Újpesti Chevra Kadisa előjárósága nagyszámú küldöttségekkel őszinte meghatottsággal jöttek búcsúzni Tőle. És ezenkívül is nagyon sokan azok közül, akikkel együtt dolgozott, akik szerették, tisztelték és nagyrabecsülték.

Dr. Fischer Gyula főrabbi mélyen megilletődve hozta a vallás vigaszát. A Megboldogultnak, a jótékonság, az emberszeretet és a vallási élet terén szerzett érdemeit méltatta klasszikusan szép szavakkal, majd az ősz Kramer Miksa kormányfőtanácsos, a Chevra jelenlegi elnöke búcsúzott tőle megindultságtól vibráló szavakkal:

— Meghatott lélekkel állunk a koporsó mellett — mondotta, — mely megdicsőült díszelnökünknek, Adler Gyulá-

nak hült tetemét takarja. Évtizedeken keresztül, előbb mint chevra kadisánk előjárója, majd mint annak alelnöke, elnöke és végül, mint díszelnöke hűséges, szeretettel, igaz odaadással és lelkesedéssel szolgálta chevra kadisánkat és benne az emberszeretet szent ügyét. Szerette aggjainkat, betegeinket, jóságos atyja volt a szegényeknek és istapolója a szűkölködőknek. Mélységes zsidó érzés lakott benne és igaz megértője volt a magasztos és szent eszméknek, melyek chevra kadisánk szolgálatában állnak. Igyekezett chevra kadisánkat legjobb tudásával szolgálni és munkásságának idejébe beleesnek chevra kadisánk legnehezebb, legszomorúbb napjai. Nem volt harcoló ember, de chevra kadisánkat, ha a szükség, úgy kívánta, szívvel-lélekkel védte.

— Köszönöm Neked, drága Barátom — így búcsúzott el, — amit chevra kadisánkert, intézményeinkért, szegényeinkért, intézményeinkért, szegényeinkért, aggjainkért és betegeinkért tetted. Búcsúszom Tőled a magam, valamint az egész előjáróság nevében. Neved chevra kadisánk történetében élni fog, emlékedet hálás kegyelettel fogjuk megőrizni. Legyen áldott emlékezeted!

Kramer Miksa közvetlen melegségi szavai után dr. Glucksthal Samu felsőházi tag, a Pesti Izr. Hitközség elnökhelyettese búcsúzott a Megboldogulttól, aki ifjabb éveiben évtizedeken keresztül volt a Dohány-utcai templom előjárója, valamint a kórházi bizottság elnöke.

Dr. Deutsch Ernő főorvos Mikéfé nevében, amelynek Adler Gyula csaknem félévszázadon keresztül alelnöke volt, mondott utolsó Istenhozzád-ot, az Ahavasz Réim nevében, melynek a Megboldogult éveken keresztül elnöke volt, dr. Majtényi Nándor fejezte ki háláját. A megható gyászszertartás, melynek énekrészeit Linetzky Bernát főkántor látta el az operai diszkórossal, a főkántor énekével ért véget.

Egy szombat a régi zsidóságban

Irta: **Dr. Silberfeld Jakab** békéscsabai főrabbi

Egy régi masal-példázat a szombatról. Egy vezért a király halálra ítélte, mert valami súlyos bűnt követett el, ahol nem létezik semmi kedélyesség, semmi enyhesség. Amikor már el volt végezve, hogy a halálós ítéletet végrehajtják, jött egy szomorú, gyászos asszony, a halálraítéltnak felesége és a király lábai elé vetette magát sirva, könyörögve kegyelemért a férje számára. A királynak megessett rajta a szíve és már kegyelemre hajolt, amikor egyszerre megpillantotta, hogy a szegény asszony kegyetlenül össze van verve, az arcát rút sebhelyek borítják és látszik, hogy e sebhelyek az egész testére kiterjednek. Kicsoda bánt veled ilyen borzalmasan, kérdi a király, mire a szegény asszony kénytelen bevallani, hogy a férje viselkedett vele szemben ilyen brutálisan. És még ennek a részére könyörögsz kegyelemért, hiszen sebeid minden szónál hangosabban szólhat ellene.

A zsidóságért is, annak jobb sorsáért is, mintha a megszemélyesített szombat könyörögne, rimázkodna az Istenhez, de ha látja, hogy éppen a szombat mennyire meg van cibálva, hogyan, milyen rémesen van megszegve, akkor kérjük, hogy miképpen lehessen az a mi szószólónk az Istennél. A nagy költő, a tragikus sorsú Heine, aki népének hátatfordítva, mégis folytonos nosztalgiaért érzett az elhagyott vallás után, megírta egy örökszép költeményben igazi ihlettel, hogy mit jelent a szombat a zsidóságnak, aki egész héten, mintha kutyává volna varázsolva, ki van tessztva minden társadalmi érintkezésből, mintha borsón kellene térdepelnie. De ő még a borsón térdepelve is szépet álmodik és ha jó a szombat áldott napja, mintha a sejtelmes túlvilág gyönyörűségéből egy sugar cikázna fel a zsidó ház horizontjára, amint Heine mondja, a kutya megrázkódik és mesebeli herceggé hűvölködik vissza. Aki odakint az emberi életben Lázár az emberi jogok lakomáján, otthonában kiskirály a szeretet, a családiaság, a hűség országa fölött. Van-e még a mostani bridzsbajnoknők és a zsúrtöltelkek között, aki emlékeznék arra, hogy péntek este a templomból jövet édesapja rátette reszkető két kezét a fejére és megáldotta őt: Légy olyan gyermekem, mint voltak Sára, Rebeka, Ráchel és Lea, áldjon meg az Isten és őrizzen meg, világítsa feléd az arcát és kegyelmezzon meg neked, emelje feléd arcát az Örökkévaló és szerezzon neked békességet.

Már a péntek este szépsége, melegége, intimitása is a családban, a zsidó-

ság tragédiájában megható színdús jelenség, idill, mely enyhítette és türelhetővé tette a reá zúduló félelmetes sorscsapásokat. A különben roppant szegény hétköznapi menüket szombaton fölváltja egy emberségesebb étrend, ami azonban a zsidó előtt valóságos lukullusi lakomának tűnik. Péntek este még a legszegényebb házban is kellett lenni bornak, húsnak és halnak. A hal mindenütt előételszámba megy és csak a zsidó kabbala szerint kell ezért halat fogyasztani péntek este, mert ez az egykori túlvilági Leviathannak, amelyből a jámborok fognak egykoron részesülni, a jelképe. Természetesen azok, akiknél minden nap eszem-iszom és dínom-dánom van, azok nem tudják fel fogni, hogy mi a péntek estének, a szombatnak öröme, boldogsága, gyönyörűsége, hogy az étel-ital, ruha ünnepélyesebb formája csak a lélek emelkedettségének a kiegészítése szombat napján. „amidőn a lélek érzi, hogy az örvény vonja és a gondolat elvész csodás sejtelenben.”

A magasabb lelki ihlet percei ezek a legszerényebb hajlékban, a legegyszerűbb emberek között is. Már volt rá eset, hogy a családnak megtévedt leánya elhagyta szüleit, elhagyta Istenét és ment ábrándjainak színes, tarka pillangója után ismeretlen világnézet mezején egy álomlovagnak a karján. És amidőn a mámor szétfoszlott s beköszöntött a nyomor és durván kitalizta állott a hitéhez hűtlen leány az élet viharában, éppen péntek este esett be az ajtón a családi körbe, amelyet elhagyott és omlott szüleinek lábaihoz, akik őt bocsánatuk csókjaiban fűrösztve és könnyeik szívárványába burkolva szeretettel visszafogadták. A gondok fellege, a bánat saskeselyűi kint maradnak és az isteni nyugalom csendje lebeg a család fölött a péntek estéjén. A családfő elmondja a borra a szombatot megszentelő kiddus-imát. Tudjátok-e szerencselovagjai, a kenyérharc ádáz katonái, hogy mi az, otthon lenni, magunk között lenni, szeretni és szeretve lenni, ami-

dőn az életben alig ér bennünket egy jó szó, amidőn „éj nyugalma nem hoz nekéd enyhe szárnyán békességet s úgy vet rád a nap világot, hogy lementé boldogságod.” Ismered-e még a péntek esti dalt: Kol mekaddés sevü korójau, kol sómér sabbosz kódász mechalelau. Aki a szombatot méltóan megtartja. — A hetedik szent nap örömeinek partja. — Nagy léssen jutalma cselekedetének. — Táborodban zászlók alatt zeng az ének.

A szombat délután a nyugalom napjának távozása előtt a végső bensőséges érzelmek összesűrítését jelenti. Az apa kihallgatja fiát az egész hét vallástudományának anyagából. Az anya boldogan hallgatja és könnyek gyűlnek a szemébe, ha látja, hogy az ő lelkéből elkezdett édes magzattja hogyan bontogatja szárnyait a héber tudományok magaslatai felé és a Biblia, Rasi, a Talmud szövevényeiben kezd biztonsággal haladni. A szombat délutáni olvasmányok nem a léha, üres, csak az izgalomra törekvő regények, hanem az atyák bölcs mondásai, a Perek, a Cenó Renó, a Chóbot halevávot, a Menóráth. Hamáór, a Pele jóéc és más ilyen szórakoztató, vallásos, nemes művek, tele istenfélelemmel és megelégedettséggel, egyszerűséggel és szerénységgel, jámborsággal.

Egy példa Chóbot halebábothból (Szívek kötelességei) a Megtérés c. szakaszból. Egy ember a megáradt folyó mellett áll és át akar térni a túlsó partra. Esztelenségében beledobja a folyóba kincseit, drágaságait, abban a hiszemben, hogy meg tudja állítani a folyó rohanó áráját. De hasztalan, csak zúg, csak rohan a víz és már csak egyetlen pénzdarabja maradt meg neki. Kétségbeesve szalad ide-oda a parton. Egyszerre látja, hogy halkan, lágyan szétválnak a habok és egy csónak emelkedik fel előtte a csónakkal, akinek átadja a megmaradt pénzdarabot és az átvísi őt az óhajtott másik partra. Így az ember, aki a boldogság, az életcél felé haladna, de előtte van az akadályok folyama. Esztelenségében beledobja életének kincseit, feláldozza a vallását, a zsidóságot, de hasztalan, csak nem tudja elérni a boldogságnak távolról mosolygó partjait. Végre megmaradt kincsét, a bűnbánatot, a megtérést adja oda az Istennek, aki aztán átszállítja őt a megnyugvás eszende, kies térségeire. A zsidó leányok, rokonok, barátok, barát-nők szépen szeliden, egyszerű, tiszta, szerény ruhájukban meglátogatták egymást, deccens modorban sétáltak, beszélgettek nem a távollevőkről, hanem az élet kellemes oldalairól. Végre otthonukba visszatérve elmulott a szombat és tőle búcsúzza énekelték: Hamavdil Bën kódés lechól. Ki profántól elválaszt szentet. Bocsássa meg bűneinket.

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NEL BUDÁN
 II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
 KÜLÖN NAGY LERAKAT
 ALKALMI VÉTELEKBŐL
 LEGOLCSÓBB ÁRON
 II. ZÁRDA U. 3
 Margit körút sarok.

Hol a választói névjegyzék?

Mi van a pesti hitközség választási hadjárata mögött?

A pesti hitközségben javában áll a harc: a fedezékek mögötti rejtelmes homályban roppant csapatmozdulatok körvonalait lehet kivenni. A főhadiszállás ontja a parancsokat s a stratégia követelményei szerint adagolt intézkedéseket, s nem figyelhetünk meg egyetlen lépést se melynek ne volna valami rejtett, vagy nyilvánvaló taktikai célja. A választói névjegyzékek még mindig nem készültek el. Aki látja a pártpolitikai stratégia minden részletre kiterjedő gondosságát, bizonyára ebben a tényben is meg fogja találni a célszerűség momentumát: oly körültekintő hadvezérek, amelyenek a pesti hitközségi vezéresoport választási hadjáratát intézik, bizonyára nem hanyagolták volna el eddig a választásnak ezt az eléggé fontos előkészítő műveletét, ha a halogatásnak nem volna valamilyen határozott stratégiai értelme. Hogy ez mi lehet, arra nem akarunk bővebben kiterjeszkedni.

Egy azonban bizonyos, ha ezt a rengeteg körültekintést, ezt a taktikai ügyességet, ezt a szenvedélyes győzelmi akaratot, amellyel most a vezéri csoport választási győzelmét végeznek kierőszoakolni, a zsidóság érdekében fejtették volna ki, bizonyára másképp állna ma akár ifjúságunk erkölcsi és egzisztenciális megerősítésének, akár a zsidó vallásos és szellemi értékek ápolásának, akár a hitélet belső harmóniájának ügye. Micsoda rengeteg és ötleteiben kimeríthetetlen apparátus jött mozgásba, valahányszor nyilvánosságra került a felekezeti ellenzéki mozgalom egy-egy vezető egyéniségének neve. A „hideg” vagy „meleg” meggyőzés egyetlen módszere sem maradt kipróbálatlan, s a befolyások oly komplikált gépezete lépett működésbe, mely bizonyára alkalmas lett volna közös felekezeti célok megvalósítására is, ha történetesen ilyenek érdekelték volna a maga vezéri hatalmának bővületében minden másról megfeledkezett garnitúrát.

Ezen a téren aztán vannak is eredmények, melyek szomorúan groteszk elentétet mutatnak azzal a sívár terméketlenséggel szemben, mely a mostani vezetőség öt éves munkáját jellemzi a vallásos élet ápolása, a vallásoktatás felkarolása és a zsidó iskolaügy fejlesztése a zsidó ifjúság ügyének felkarolása és a felekezeti béke ápolásának terén. Mindez ügyek stagnáltak, vagy visszafeljődtek az új rezsimben; de ezzel szemben micsoda alaposággal bástyázza körül a mult évbn keresztülhajsolt statutum-ter-

vezet a vezéri garnitúra országos egyeduralmát, a hitközségek közötti béke rovasára is!

Most a választási harc során egyetlen nagy sikert könyvelhet el magának a választási stratégia: a vezéri pártnak sikerült december 20-án paktumot kötnie a cionista Hitközségi Néppárttal. Míg a Néppárt az ellenzéki oldalon állt — míg nem sikerült egyes vezetők befolyásának felhasználásával, kiket a Palesztina-Bizottság részére kilátásba helyezett anyagi támogatás bírt rá ellenzéki álláspontjuk feladására, az anyagilag gyönges s ily csábításokkal szemben nem nagyon ellenálló pártot rávenni a behódolásra, a vezéri sajtó kigyót-békát kiáltott a cionista Néppártra, visszatartó propagandával a hazafiatlanság momentumát szegte vele szembe; most persze — amit előre megmondtunk — szó sincs többé nemzeti aggályokról, miután a pártpolitikai behódolás megtörtént. Vannak cionista vezetők, akik elvi szempontból nem várnak nagy eredményt a paktumtól; mi a párt érdekében csak azt remélhetjük, hogy e sötétben látók csoldjanak.

A sikerrel működő kortesgépezet nem csak ígérni és megfélemlíteni tud, de jutalmazni is. A recepció negyvenedik évfordulója alkalmából rendezett hitközségi közgyűlésen, mely a komoly történelmi tanulságot is pártpolitikai bengáli fények fellobbanásával homályosította el, kegyes elismerést osztott a vezéri taktika oly

felekezeti nagyságoknak, kik nem számíthattak érdemek elismerésére, míg az ellenzéknek voltak. Így fedték fel — ellenzéki multjának felejtésére — Vázsonyi Jenőt, akinek kétségtelenül nagy érdemei nem találtak volna elismerésre e szerencsés fordulat nélkül; így vált említésreméltó eseménnyé egy konzervatív érzésű elvarátunk hetvenedik születésnapja, aki bizonyára nem részesült volna ily hatalmas kitüntetésben, ha a megkönyörkezés nem járt volna sikerrel. Csak annak a két előjárónak a nevét nélkülöztük csodálkozva az elismerések osztogatása terén, akik oly buzzgón jártak közbe a vezéri rezsim érdekében a lágymányosi templom felépítésének elgáncsolásánál. Talán kegyes és vallásos lépésük sikertelensége ütötte el őket a megérdemelt vezéri elismeréstől?

Egy ambiciózus felekezeti orgánus a multkoriban reklamáta Lederer Sándor „bűnlajstromát” a felekezeti nyilvánosság számára. Most e lap társunk kíváncsisága kielégült: Lederer Sándor „bűnlajstromát” megtalálhatja az elnöki enunciaciónak abban a részében, mely a mostani rezsim „alkotásait” sorolja fel. Az építkezéseket, melyek Lederer Sándor alkotó tehetségének köszönik létrejöttüket. Az ő alkotó zsenijével szemben a mostani vezéri rezsim a stratégiai képességek ritka teljességét mutatja csak. A zsidó közvélemény azonban növekvő elkeseredéssel szemléli a hatalmi szempontoknak minden más zsidó gondot, és célkitűzést elnémitó kizárólagosságát; s ez az elkeseredés nem is fog elmúlni, míg e vezetőség hivatottabb zsidó férfiaknak nem adja át a helyét.

Programbeszéd új mártásban

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképű, állástalan tanár

— Mondhatom magának, kedves tanár úr, gyönyörűség volt látni, milyen lelkesedés ült az arcokon, amikor az elnök a recepció jelentőségét méltatta. És ez a lelkesedés csak fokozódott, mondhatnám tombolóvá lett, amikor az elnök rátért eddigi működésének ismertetésére, amikor részletesen beszámolt elnökségének sikereiről, eddigi alkotásairól. Teljes és egyhangú volt a bizalom és elismerés az egész vonalon.

— Az egész vonalon. Értem, persze. Az Andersen-mesében is így volt valahogy. Mert némi kor- és korszerű módosulással az Andersen-mese ismétlődött meg itten. A mesében az van,

hogy a királyt becsapták a levegő-szabó mesterek, mondván, hogy olyan szövetből készítene a királynak ruhát, melyet csak az okos emberek láthatnak. Aki tehát nem látja a király új ruháját, az ostoba. Így fogja megtudni a király, hogy alattvalói közül kik az okosak és kik az ostobák. Persze, hogy senki sem merne bevallani, hogy nem lát a királyon semmiféle ruhát sem. A közgyűlési mesében pedig úgy volt, hogy a király magára öltötte a kancelláriai szabómesterektől készített dícsérgalástot, amelyet azok az elmult hat esztendő levegő-sikereiből szöttek össze, himet varrva rá a sok-sok „alkotás”ból. Amit pedig erről a palástról vi-

selője és slepphordozói mondtak — máskor is, most is — az ilyenféleképen hangzott: Hogy ennek a palátnak minden szála, minden csattja és minden gombja csupa ragyogó színarany, azt minden jó és igaz magyar zsidó látja. Aki pedig nem látja, az vagy nem jó, vagy nem igaz, vagy nem magyar, vagy nem zsidó. Ergo: mindenki, aki ott volt, látta.

— Ha ellenzéki volnék, azt mondanám, tanár úr, hogy tetszik az ötlete. De hát nincs igaza! Az analógia nem is jó. Mert az Andersen királyán tényleg nem volt semmi a férfi-kombinén kívül, míg... míg...

— Látom nehezére esik az összehasonlítást folytatni. Hát megkímélem ettől: „míg a Síp-utcai kis királyon — ugye ezt akarja mondani —, mégis van valami.” Hát igen. Van valami: valami, amit már korábbi időből is ismerünk. Azt is mondhattam: valami uraságoztól levett, vagy legalább is uraságoztól már viselt — ha nem is éppen palást, hát valami olyanféle. Szerepelt már más jegyzékbe foglalkor is. Ezt a jegyzéket most új címmel látták el, úgy hívják, hogy „Lederer Sándor bűnlajstroma”. Azt az egyet azonban elismerem, hogy az Andersen-analógia tényleg nem teljes. Mert Andersennél akadt legalább egy kis gyerek, aki ki merete mondani, hogy a király-bácsin nincsen ruha. De a Síp-utcai csali-mesében nem akadt ilyen gyereknői ember. Egyébként követve a főherri beszéd példáját a csapongásban, én Andersentől egy mérész úrral Einsteinhez állok. Mert úgy látom, hogy Einsteinól — bár nem szerepel a hitközség akkreditált szállítóinak hivatalos jegyzékében — valamit a Síp-utcai uralom is profitált. Átvették tőle a relativitást. Például: Lehet egy „alkotás” vagy a mai rezsim dicsősége, vagy a Lederer-rezsim „bűne” — aszerint, hogy milyen szempontból nézzük: ha a történelmi igazság szempontjából nézzük, akkor ez Lederer Sándor alkotása, de akkor a „bűnlajstromhoz” tartozik, ha pedig a választási kortézia szempontjából nézzük, akkor először is az az „alkotás” nem Ledereré, hanem a mai rezsimé — az „enyém-tié” is relatív valami?! — és akkor a dicsőség-lajstromra való.

— Das ist mir zu hoch, kedves tanár úr. De mondja, kérem, maga komolyan azt hiszi, hogy a hitközség mai elnöke nem érdemli meg a bizalmat?

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

— Vigyázzon, kedves Direktor úr, ilyen veszélyes formában, hogy meri feltenni a kérdést? Még majd abba a veszélybe kerülünk, hogy feloszlatták kettőnk fekete-melletti gyűléseit. Hát nem tudja, hogy a cionisták is vacsorázni akartak egyszer és „előkelő zsidó körök” azt a felvilágosítást adták erről a készülő vacsoráról, hogy nyugtalanságot okozhatna, mire a vacsora készülöben maradt. Nem tudom, mi lehetett volna ott veszélyes? — Ja persze: bizonyára a mártás. Sosem lehet tudni, kit mibe mártanak a rosszmájú emeberek. Hát jó lesz vigyázni. Még majd ránk is ránk fogják, hogy sötétszándékuk vagyunk, mert hitközségi politikához feketét iszunk és majd megvonatják tőlünk is a fekete melletti kettenkint való gyűlésezés jogát. Csak azt nem tudom, kik rejtőzhetnek „az előkelő zsidó körök” leple alatt. A leleményesebb eszköz a hét görög bölc s nyolcadikát sejtik alatta, akit egyszerűen a „Führer” jelzővel tisztelnek meg, de hozzáteszik, hogy nem görög, hanem zsidó. Csak annyit tartott meg a görögösből, hogy mint egy másik görög — bölc-kollégája, a híres-nevezetes Diogenes — lehet, hogy a Lampart ókori ügynöke volt — ő is szereti a lámpást. — Ami nemcsak a „lámpázó eljárás” című tárlalmányában, illetőleg „alkotás”-ában mutatkozik meg, hanem abban is, hogy szeret stemplizni. A lámpázott árút is megstemplizik. A felekezeti közéletben azonban ő a „rosszat” stemplizli meg. Egy idő óta szenvedélyesen „megbélyegez”. A legutóbbi közgyűlésen is „az egész képviselőtestület nevében” kaptak stemplit a „konkolyhíntők”, a „burkoltan gyanúsítgatók és lappangva vádaskodók”. Nem nehéz eltalálni, kik értendők e jelzők alatt, hiszen ugyanabban a beszédben szó esett a „megértő” sajtóról is, arról a sajtóról, mely az elmúlt hat év alatt megért öneki annyit, amennyibe a hitközségnek került és amely ezért hálásan gramofonálja az ő nagyságának diadalénekeit.

— Én látom, hogy maga nagyon haragszik a mai rezsimre. Pedig, higgye el, ma mindenkinek áldozatot kell hozni az egységért, mert ma mindennél fontosabb az egység. Kritizálni elvégre az egységes táboron belül is lehet. Legyen kritikus, de ne gúnyolódjon.

— Nincs igaza, direktor uram. Először is én nem haragszom a mai rezsimre. De senki kedvéért sem mondom a feketére, hogy fehér, a jóra, hogy rossz, vagy megfordítva. De a maguk felfogása lehetetlen. Egységet követelnek, hát akkor pl. miért re-

kesztik ki a pesti zsidóság 75 százalékát a választójogból? Hol itt az egység? A cionista, ha Stern-párti, akkor jó magyar hazafi, ha nem Stern-párti, akkor hazaáruló. Hol itt az egység? Nyilvánosság előtt dicsérheted a mai rezsimet, de ha kritizálni mered, akkor „előkelő zsidó körök” rögtön aggályosnak fogják szereplésedet minősíteni. Hol itt az egység és egyenlőség? És hogy a táboron belül is lehetne kritizálni? Hát azt nem tudja, hogy aki pedig kritizál, az konkolyt hint? Igazat mondani csak akkor szabad, ha ez az igazság kedvező. Igen, szabad kritizálni a táboron belül, de csak jót szabad mondani. Ön talán nem tud példát arra, hogy tisztességes jószándékú emberek, akik megmondták véleményüket, ami nem volt minden esetben a rezsimre kedvező, de objektív és csak az ügyet néző vélemény volt, — nem maradhattak „a táboron belül”? Nem, kedves igazgató úr, mi sohasem leszünk olyan „megértők”. Ha csodálkozni kell, mi csodálkozni fogunk, mint most is Vida Jenő felszólalásán; ha mosolyogni kell, mosolyogni fogunk, mint most is, a nagy harcra készülélen, a délelőtre és délutánra kontemplált nagy közgyűlési „vitára”, melyből 1—2 óras tószit-füzér lett; ha gúnyolódni kell, gúnyolódni fogunk, mint most is, amikor azt vártuk, hogy a már lelépőben lévő, de jelöltként újra fellépő elnök, komoly pontokba foglalható programot fog adni az új ciklusra és helyette a rosszul sikerült 1. számú programbeszéd után egy újabb auto-előzset zengett — ugyanolyan sikerrel. De gúnyosak is csak azért leszünk, mert nincs egyéb célunk, mint *ridendo dicere verum*. Mert meg kell mondanunk az igazat: *Itt nincs komoly program, itt nincs komoly mondat, itt csak hiúság van, kapkodás van, nagy szavak vannak.* — *de a zsidó ifjúság, a zsidó dolgozó vétegek érdekeinek komoly védelme, a zsidó kultúra komoly szolgálata, a vallásosság komoly elmélyítése és megszilárdítása, a magyar zsidóság egyenlőségére elleni támadások komoly kivédése nincs, nincs sehol.* Sajnos, sehol. Ez fáj. A gúnyos grimasz mögött is komolyan, nagyon komolyan fáj.

SPECTATOR

Megjelenik!

MAGYAR ZSIDÓ KÖZÉLET

1905—1935

HIREK

NAPTÁRO

Január 11. szombat — Tévész 16 (Heti-
szakasz. Vöjechi, háftóra: Vajkrövu jómé
David, I Kir. k. 2 f. 1-12 v. borchi náfsi,
szombat kimen: 4.58), — jan. 12, vasár-
nap — Tévész 17, — jan. 13, hétfő —
Tévész 18, — jan. 14, kedd — Tévész 19,
— jan. 15, szerda — Tévész 20, — jan.
16, csütörtök — Tévész 21, — jan. 17,
péntek — Tévész 22 (szombat bejöv: 421)

— **A recepció emléke.** A recepció tör-
vénybeiktatásának negyvenedik évfor-
dulója alkalmából december 27-én tar-
tott péntek esti istentisztelet keretében
a Pesti Izr. Hitközség összes templomai-
ban megemlékeztek papjaink a magyar
zsidóság e jelentős dátumának körülmé-
nyeiről és jelentőségéről.

— **Viszavonták a lágmányosi temp-
lomépítés ellen beadott petíciót.** A Budai
Izr. Hitközség közgyűlésének a lágmányo-
si templom felépítésére vonatkozó
határozatát tudvalevőleg dr. László Áron
és társai petícióval támadták meg, mely-
nek tárgyalását január 7-re tűzte ki a
pesti VI. Izr. Községerület. A tárgyalást
azonban nem tartották meg, mert a petí-
ciót annak benyújtói visszavonták.

— **A pesti hitközség közgyűlése.** A
Pesti Izr. Hitközség dec. 29-én tartotta
közgyűlését. Stern Samu elnök megnyitotta
beszédében megemlékezett Hevesi Simon
vezető főrabbi negyvenéves papi jubi-
leumáról, Fleissig Sándor kitüntetéséről,
Löw Sámuel 90, Gál Gyula és Werthei-
mer Soma 70, Baltazar Dezső püspök 60
éves születésnapjáról, valamint a recep-
ció negyvenéves évfordulójáról. A le-
folyt 5 esztendő hitközségi életét ismer-
tette ezután. Kramer Miksa chevra-el-
nök, Láng Lajos és Vida Jenő felsőházi
tagok, Wertheimer Adolf igazgató és dr.
Osztern Lipót felszólalásai után a képv-
selőtestület elfogadta a költségvetést és
a költségeloirányzatot valamint a napi-
rend egyéb tárgyait. Ezután megválasz-
tották a következő ciklus képviselőtesz-
tületének 25 dísztagját.

— **Az Aguda jövő évi világkongressz-
szusát az Agudasz Jiszrólél végrehajtó
bizottságának Londonban hozott határo-
zata értelmében, — 1937. elején Jeruzsá-
lembe hívják egybe.**

— **Angol zsidók kitüntetése.** Az angol
király az újról kitüntetések során a brit
birodalom több zsidó polgáráról is meg-
emlékezett. Sidney Solomon Abrahamson,
Tanganyika főbírája baronet-méltóságot
kapott. Miss Myra Hess kiváló hegedű-

művésznő a British Empire rend pa-
rancsnoki rangját kapta, ugyanezt a ki-
tüntetést nyerte Percy Cohen is. Elijahu
Krause a rend tiszteleti tagja lett. Ezra
a Sassoon I. David et Co. Ltd. bombayi
cég igazgatója nemesi rangot kapott. A
British Empire rend parancsnoka lett Mo-
ses Isaac Cohen dél-rhodésiai rabbi is.

— **A rotterdami főrabbi halála.** Am-
sterdamról jelentik, hogy dr. Bernard
Loebel Ritter, a rotterdami hitközség 43
éven át volt főrabbi, akit szűkebb ha-
záján kívül is nagyra értékelték, mint
talמודos tört és zsidó filozófiai kutatót,
80 éves korában elhunyt.

— **Chanukka ünnepe a new-yorki és
kassai rádióban.** New-yorki jelentés sz-
erint a legutóbbi chanukát különös ünne-
pélyességgel ülték meg. A New-York
Broadcasting Corporation hangjátékba
öntötte a makkabeusok történetét és a
rádió közvetítését az amerikai zsidóság
ezrei élvezték őszinte meghatottsággal.
Prágai jelentés szerint a kassai adóallo-
más az uzhorodi ipariskolából közvetít-
ett chanukka alkalmából jiddis nyelven
zsidó népdalokat.

— **Wertheimer Soma ünneplése.** A
pesti konzervatív zsidóság egyik legér-
demesebb vezető egyéniségét, Werthei-
mer Somát, a nagyfuvaros utcai körzeti
templom népszerű előljáróját melegen
üdvözlőlték tisztelőinek hetvenedik for-
dulója alkalmából. A körzet előljárósága
külön innepséget rendezett tiszteletére és
a péntek esti istentisztelet keretében dr.
Schreiber Lajos körzeti rabbi emelkedett
szellemű beszédben méltatta Wertheimer
Soma emberi és zsidó erényeit. A temp-
lom közönsége, amelynek Wertheimer
Soma annyi műélvezetet szerzett, rend-
kívüli chazon-képesseivel s amely
annyi áhitatos Imvédedést köszönhet neki
az ősi melódiák hivatott interpretálása
révén, igaz szívből kívánt kedvelt elő-
járójának és sóliach ciburjának felhőtlen,
hoszú életet, friss erőt, boldogságot.

— **Házasság.** Rosenberg Sándornak,
a Gschwindt gyár köztisztelt igazgató-
jának és nejének, Rosenberg Sándorné-
nak, a VIII—IX. ker. Izr. Nögylet nagy-
érdemű elnökasszonyának fia, Rosenberg
István, a Gschwindt-gyár tisztviselője,
január 19-én, vasárnap déli 12 órakor a
Dohány utcai főtemplomban vezetni oltár-
hoz Reisz Gyulának, a Phönix igazgató-
jának Lili leányát.

— **Névmagyarosítás.** A belügyminisz-
ter megengedte, hogy Goldberger Tibor
budapesti lakos casládi nevét Gárdosra
magyarosítsa.

— **A Magyar Cionista Szövetség (VI.,
Andrássy út 67.) minden vasárnap d. e.
fél 11 órakor szeminariumi előadásokat
rendez:** Január 12-én Weisz Farkas: „Az
antisemitizmus, ahogyan mi látjuk“, jan.
19-én Grünwald Miksa: „Megoldja-e a
zsidókérdést az asszimiláció?“, jan. 26.
Fazekas Pál: „Palesztina cionizmus nél-
kül?“ február 2-án dr. Braun Dávid:
„A kétezeréves cionizmus“. Belépődíj
nincs

— **Lakos Alfréd előadása Tapolcán.**
A tapolcai Izr. Hitközség székházában a
Krajcáregylet negyedik kultúrestje ke-
retében Lakos Alfréd, a kitünő festőművész
érdekes előadást tartott a hamisítatlan
művészetnek, az emberiség szellemtörté-
netének fejlődésében bizonyítható jelen-
tőségéről. Dr. Halpert Salamon főrabbi,
a tapolcai zsidóság nagyszerű papja ve-
zette be az előadást. Rámutatott a zsidó
génusz hatására a művészetekben és a
jogot nyert zsidó tömegek megjelenésé-
nek a művészetek területén az impresszi-
onizmus hódító sikerében megállapítható
szerepére. A kultúrest előtt s másnap
Lakos Alfréd néhány értékes képéből
tárlatot rendezett a tapolcaiak nagy ér-
deklődése mellett.

— **Liebermann-kiállítás Berlinben.**
Max Liebermann, a világhírű német fes-
tőművész halálának első évfordulója al-
kalmából a berlini zsidó hitközség feb-
ruár havában a zsidó múzeumban Lie-
bermann-kiállítást rendez, mely a halha-
tatlan mester működését végigkíséri if-
júságától haláláig.

— **S. Gronemann Páris, a kiváló hu-
morú író, a Tohuwobohu, Hawdoló unč
Zapfenstreich stb. jeles művek szerzője,
volt berlini ügyész, a luzerni cionista
kongresszus becsületügyi bíróságának el-
nöke a Pro Palesztina Szövetség Herzl-
termében január 8-án, szerdán este „Das
jüdische Volk auf der Weltbühne“ címen
rendkívül érdekes előadást tartott dísz-
tingvált hallgatóságának.**

— **A Fővárosi Szegény Gyermekert
Egylet vasárnap délben székházában bő-
kezi áldozatkészséggel ruházta fel a
gondjaira bízott gyermekeket előkelő ér-
deklődő közönség jelenlétében.**

NEUWIRTH TESTVÉREK

órák és ékszerészek

Budapest, VI. ker., Király ucca 28.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választé-
kban

— **Tel Aviv polgármestere.** Tel-Aviv új városi tanácsa dec. 3-án tartott ülésén újból Dizengofí Méirt választotta polgármesterré.

— **Halózáás.** Özv. Kann Bertalanné január 3-án meghalt Budapesten. Hétfőn délben temették óriási részvét mellett az óbudai új izr. temető halottasházából. A köztiszteletben álló nagyszonyt leánya, Hirschel Sománé, szül. Kann Eleonóra, a budai emberbaráti akciók egyik legérdemesebb vezetője és férje gyászolja.

— **Meghívó. A Magyar Cionista Szövetség** í. hó 15-én, szerdán este 8 órakor „a szövetség Herzl-termében (Andrássy-út 67. I.) nyilvános előadást rendez, amelyen dr. Kahán Niszson: „Aktuális palesztinai problémák” címen tart előadást. Belépődíj nincs.

— **Az Ahavas Reim** december 26-án tartotta évi közgyűlését dr. Majtényi Nándor alelnök vezetésével. Egyhangúlag elfogadták a Hübsch Alfréd titkár által előterjesztett jelentést és a napirend egyéb javaslatait.

— **Mimózábál.** Szombaton, január 11-én esti 10 órai kezdettel tartják meg a pesti Vigadó virágokkal dúsan feldisznított termeiben a sikerekben gazdag multra visszatekintő, jótékonycélú Mimózábált. A bál védnökeinek és elnökségének nevei: Vészi Józsefnével és dr. Kerkes Ödönnével élükön biztosítják a bálíj magas színvonalát, míg a dr. Steinhart Lily és Krausz Kató vezetése mellett működő ifjúsági rendezőbizottság gondoskodott arról, hogy a közönségnek hangulatos szórakozásban legyen része. Márjás igen nagy érdeklődés nyilvánult meg a bál megnyitásánál bemutatásra kerülő „Régi bálók, régi táncok” c. táncképsorozat iránt, amelyet a társaság fiatal leányai fognak előadni korhű jelmezekben. M. Utassy Gizinek, a színpadi tánc kiváló mesterének betanításával. Jegyek a bálírodában (VI. Dessewffy-utca 41. sz. Telefon: 13—1—66.) és a bál esti pénztáránál a helyszínen kaphatók.

— **A Patronázs teadélutánja.** Havas Miksáné és Vas Gyuláné az Izr. Patronázs Egyesület fáradhatatlan nagyszonyai január 8-án rendkívül sikeres teadélután rendeztek az egyesület javára. Az elnökszanyok iránti nagy megbecsülés előkelő közönséget vonzott a teadélutánra amely jelentősen előmozdította a Patronázs akcióképességét.

— **A Budapesti V. ker. Izr. Nőegylet** február 8-án rendezte a Hungária Nagyszálló termében hagyományos bálját. A vigalommal derűt akar szerzeni a nélkülözök szomorú otthonába, ezzel a jelszó-

val kezdte meg működését a rendezőség, hogy az V. ker. Nőegylet bálja a mult fényes sikerű báljainak méltón sorakozzék az elit bálók közé.

A Budapesti VIII—IX. ker. Izr. Nőegylet leánycsoportja, december 19-én tartotta második előadó-összejövetelét a Bristol szállóban. Az estét Sass Irén, a leánycsoport vezetője ismertető szavával nyitotta meg. Ezt követte Székely Illdikó Márta előadása, ki nagy sikerrel adta elő zongoraszámaait. Befejezésül Székely Éva Judith verseiből szavalt, melyeknek szépségét mindenki nagy tapsal honorálta. Az előadást tánc követte.

— **A Wizó és a Keren Kayemeth** december 21-én, szombaton délután 5 órakor nagyszabású gyermekünnepély keretében emlékezett meg a Chanukáról. A műsor összeállításá felölelte a palesztinai építőmunka eszméjét és azt híven szolgálta a zegész artisztikus beállítású rendezés, amelyhez hozzájárult a gyermekszereplőknek egészen átitott sikerű előadókészsége. A zsúfolásig megtelt terem közönség sűrű tetszésnyilvánításának hatalmas tapsokban adott kifejezést. Különös élnkséget és derűt váltott ki a gyermekhadnál a szünet alatti gazdag buffet, ahol pompás uzsonnát fogyasztottak. Itt említjük meg, hogy a Wizó január 7-én teadélután rendezett, melynek keretében dr. Winklerné Munkácsi Noémi „Zsidó nők és zsidó problémák” címen rendkívül értékes, lebilincselő előadást tartott.

— **A Józsefvárosi Nőegylet teadélutánja.** A Józsefvárosi Izr. Nőegylet jan. 12-én, vasárnap délután 5 órai kezdettel a Goldmark-teremben (Wesselényi utca 7. sz.) teadélután rendez Weisz Márkné elnökszany és a körülötte csoportosuló hölgybizottság rendezésében. Uzsonnájegy P 1.50. Szórakoztatásról Gál Kató, Hónig Zsuzsa, Rózsa Baba és Révész György gondoskodnak.

— **Az Óbudai Izr. Nőegylet** január 11. napján rendezte hagyományos bálját az óbudai Korona Vigadó összes termeiben (III. Korona tér). Ezúton is kéri összes tagjai, jóbarátai, ismerősei és jóakarói szves megjelenését a vezetőség. Jegyek a helyszínen kaphatók.

— **A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet** december 18-án tartotta meg az évi felruházási ünnepélyét. A zsidó elemi iskola szegénysorsu növendékei, 42 gyermek csillogó szeme ragyogott, mikor leültek az uzsonnaasztal mellé ahol a Nőegylet megvendégelte őket. 42 gyermek gondol bálával a Nőegyletre, mikor megkapta az erős cipőjét, meleg harisnyáját és fehérneműjét. A Nőegyletnek ezen teljesítménye méltán sorakozik ahhoz a nagyszonyú munkához, amit özv. Haasz Mik-

sáné elnökasszony vezetése és irányítása mellett a kispesti zsidó asszonyok végeznek. Hatodik esztendője tartja fenn a Nőegylet a rituális népkonyhát, ahol naponta 150 személyt látnak el meleg ebéddel. Ezek mellett a nagyobbzabású teljesítmények mellett a segélyezettek tömgyi tudnának tanuskodni, hogy a mai szokos gazdasági válságban a Nőegylet folyozott mértékben kiveszi a részét a segítés eredményes munkájából. Magértésre is talál ez a munka, mert dec. 21-én channuka gyertyagyújtással kapcsolatosan nagy kulturesztlyt rendezett. Ez alkalommal zsúfolásig megtöltötték a termeket mindazok, akik méltányolják azt a Tóra szellemében való működést, amelyet a Nőegylet zsidó asszonyai fejtenek ki. A kulturesztlyvel felelősségét a Nőegylet a kispesti zsidó templom átépítésének céljára juttatta.

— **A Vac jubiláris bálja** rendkívüli nagy sikert hozott a népszerű sportegyesületnek. Szombaton este a Vigadó összes terméi zsúfolásig megteltek a fővárosi zsidóság színe-javával, akiknek ez a szeretetteljes érdeklődése jelentős anyagi támogatást szerzett a Vacnak.

— **Felruházási ünnep a Lipótvárosban.** A Budapesti V. ker. Izr. Nőegylet hagyományos felruházási ünnepét dec. 30-án tartotta, ezuttal az V. ker. templomkörzettel karöltve az egyesület Sziget-utcai helyiségében. Megjelent a nőegylet elnöke és választmányi karán kívül a templomkörzet s imaezgyesület képviselőiben Breuer Gusztáv igazgató, Baál József, Munk Gábor, dr. Spitzer József, és Hartmann Vilmos, Eichbaum Mórné elnök, szeretettel áthatott meleg szavakat intézett a felruházandó gyermekekhez, üdvözölte a vendégeket. Dr. Hoffér Ármín és dr. Weisz Sámuel rabbik mély gondolatokkal telített beszédei után a munkatársak nevében Fellner Leóné alelnök és Berkovits József rabbi titkár ragaszkodásukat és szeretetüket fejezték ki, a munkát vezető Eichbaum Mórné elnökszanyának, 400 gyermek és felnőtt részesült cipő, kabát öltöny, ruha, szveter, harisnya stb adományban és minden gyermek szeretetesomagot is kapott. A gyűjtés és feldolgozás fáradtságos munkájában résztvettek: Fellner Leóné, Salgó Izsóné, Kenedy Emánuelné, dr. Weisz Sámuelné, dr. Rokonstein Hugóné alelnökön kívül Hirtenstein Samund, Hirschl Sándorné, Erdős Árpádné, Fischer Sarolta dr. Károlyi Ernőné, Kammer Bernádné, Somló Sándorné, Wohlstein Dezsőné, stb. De a nemes szívű adakozók nélkül nem lett volna kivihető az a heroikus munka, ezért ezuttal is hálás köszönetet mond az elnökség.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Az igazság másik fele

A Sip-utcai hírszolgálat és sugalmazói igen nagyra vannak vele, hogy a legutóbbi pesti hitközségi közgyűlésen éppen Vida Jenő volt az, aki elhallgattatta a kritikát és aki felszólította a közgyűlést, hogy „az ünnepi érzés jelül egyhangúlag” szavazzák meg az elnöki előterjesztéseket. Persze Vida Jenő elszatlan nagy tekintélye, közéleti és felekezeti jelentősége most nekik is nagy érték, különösen amikor felszólalása úgy állítható be, mintha az bizalmi nyilatkozat volna. Ennek pedig már csak azért is nagy fontossága van, mert hiszen a legutolsó nagy választási harc idején (a Goldberger contra Stern-választáskor) még Vida Jenő is az ellenzékhez tartozott. Most pedig „immár ő is” a fűherri politika mellé áll. Már t. i. így állítható be a dolog, ha az igazságnak csak az egyik felét hangsúlyozzuk ki, a másikat pedig elenyeljük, amint azt a kancellária fő-fő udvari zsrnalisztikája teszi. Szerencsére azonban vannak kisebb keliberű újsággyúk is, amelyek néha kilóvík az igazság — másik felét is. Így aztán megtudhatjuk, hogy Vida Jenő beszédében ilyenek is voltak. — 1. Ő nem tartozik a „hivatalos dicséret szónokok közé”. (Hát mégis vannak ilyenek?! Egyszer egy író-tanár is célozott valami efféle. Meg is adta az árát!) — 2. „Jól tudom, hogy a mi sorainkban sem minden rózsás és az Önök soraiban is vannak olyanok, akik valamely nincsenek megelégedve.” (Vajjon mit jelenthetett itt a szembeállítás: mi és önök? Talán bizony azt a nagy öszszefogást és egyértelműséget, amellyel a fűherri politika, a maga hitelét erősíteni igyekszik?) — 3. „A mai közgyűlés nem alkalmas arra, hogy kritikát gyakoroljunk.” (Hát mégis lehetne kritikát gyakorolni? Ők azt mondják, a kritika nem is lehet — jogos!) — Vida Jenő beszédének ez a része a Legyezőből elsikkadt. Pedig az igazságnak ez a — másik fele mindenesetre az érdekesebbik fél.

Moszkvai ügyekben ki is a szakértő?

A Heller Bernát elleni rohamban a sajtó-főbizalmi — nyilván a kancellária influálására — azt a megjegyzést teszi, hogy „Moszkvában szokás az, hogy ilyen esetekben a nyugdíjazott tanárok nyílt leveleket írnak és el akar-

ják csapadni a főnöküket.” Nem kételkedünk abban, hogy ők, mint mindenben, a moszkvai ügyekben is szakértők és mértékadók. De mégis kíváncsiak vagyunk: biztosan tudják, vagy csak erre az alkalomra találták ki, hogy egy világhírű, tudós pappal ilyen fair módon diskurálgathassanak?! Kíváncsiak vagyunk...

Öreg cionisták és fiatal cionisták

A második számú nagy programbeszédében a Führer a cionistákat is aposztrofálta. A közgyűlésen már mindenki tudta, hogy a cionisták meggyeztek a Führerrel, alá is írtak va-

lami egyezségi okmányt, feltűnést keltett tehát, hogy a nagy exposé mégis nyilván nekik adresszált kioktatással szolgált a hazafiságról. A derék dr. Osztern Lipót sietett is az ő általa félre nem értett elnöki szavakat rektifikálni és kijelentette, hogy ők, öreg cionisták, sohasem is voltak más nézetben a zsidóságnak a magyar hazához való viszonyáról, mint aminőt az elnök is hirdet és sohasem is voltak ellenzékiek, csak a „fiatal cionisták” ellenzékieskednek. Mire az elnök élesen közbeszólt: „Akkor ezt írják meg a lapjukban is!” Vajjon megértik és tényleg megírják?! Ha érdemesek akarnak lenni a „megértő sajtó” elnevezésre — bizonyosan megírják...

Riport a Mikéfé szabaduló ünnepélyéről

Felszabadulási ünnepély a Mikéfében. Zsidó eseményt jelentő, mert ilyenkor kitűnik, hogy a Goldmark termet szűkre szabták. Egy tekintélyes tömeget szíves odahazamaradásra kellett kérni, hogy az elhelyezkedés némileg biztosítva legyen. Már lobognak a chanuka-gyertyák és körülállják a most felszabadult iparos- és kertész ifjak.

Kipirulva várják a búcsúáldást. Három évtizede dr. Hevesi Simon vezető főrabbitól, az egyesület díszelnökétől kapták ezt a sorrakerülőket. Az első eset, hogy gyengélkedése miatt távol kellett maradnia. E funkciót most dr. Kiss Arnold főrabbi látta el és a Makabeusok eszményesítésével adott lelki útavalót. Majd dr. Stein Emil, az egyesület közszeretben álló elnöke szól hozzájuk. Külföldi útját direkte elhalasztotta ezen alkalom miatt, hogy az egyesület iránti hűségre biztassa a most felszabadult 27 iparos, földműves és kertész ifjút és hogy kijelenthesse, hogy az egyesület védelmére, eltávolásuk után is számíthatnak. A kiválóbbaknak pénztutalmat és emléktárgyat nyújt át és valamennyinek oklevelet és díszes imakönyvet.

Quittner László felszabadult árva fiú mond társai nevében köszönő beszédet, az igaz érzések oly tolmácsolásával, hogy százan, meg százan könnyeznek. Még a Himnuszt énekl el a énekkar a közönséggel, amivel lezárul a hivatalos aktus.

Öt perc múlva dr. Friedmann Ignác,

a propaganda bizottság lelkes elnöke lép a pódiumra, hogy bevezető szavakkal lássa el a művészi részt. Hangulatkelőn, szélesen ismertette az előadandó művet, amely 5 képben illusztrálja a Móauz Czur hálaéneket. Szerzője: Dr. Patai József költői ihlettel szötte át, befojgalta Racine és Madách egy-egy jelenetét és 1-2 alkalmas zsolnárt. Fájdalmas kultúrtörténetet demonstrál ez a mű, de felemelő az, hogy az üldözött zsidóság mindig megmenekül és biztatás a ma sötétjében. Az ismert kiváló zeneszerző Kelen Hugó zenésítette meg, mely magában biztosította a műélvezetet. Kitűnő szólóénekesek, zenei trió, a „Zsidó Kamara Kórus” énekkara érvényesítik a megkapó zsidó előadást. De pompásak a prózai szereplők is, Ligeti József rendező táncsoportja és a Mikéfé szavalókórusa. A díszlet minden képhez stilszerű és izléses. Elementáris erővel tör elő a tetszésnyilvánítás az előadás végeztével, mert a képek között tapsot a rendezőség letiltotta. Mindenki felemelő érzéssel távozik, de a jelenlévő 700 közül legboldogabb egy finomlelkű, zsidó humanitásért páratlanul fáradozó úrinő: Dános Lászlóné, ki nagy elődeihez méltó lelkesedéssel állt a Mikéfé hölgybizottságának élére és ezúttal is heteken át, úgyszólván éjjel-nappal fáradozott az eredmény kiharcolásáért. Nagyszerűen szervezett lelkes hölgygárdája van, melyből kettőt: dr. Elek Endrénét és Halom Imrénét ki kell emelnünk, mint akik az irányításban is nagyszerűen segítkeztek elnökszonyuknak. Remek jutalomban részesültek. Elmondhatták

Zsargon zene és ének! külföldi turnéjáról visszaérkezett **Kardos Géza** szalon zenekara
esténként a Fränkel-étteremben hangversenyez
A kis Rosner énekel. Zsidó étel-különlegességek és elsőrangú italok.
Károly-kört 3/a. Asztalrendelés: 37-2-57 és 34-5-02

otthon gyerekeiknek, hogy egy művészi vállalkozás fíradalmi ellenértékeképpen árva és szegény iparos és földműves tanoncokat téli ruhával, fehérművel és új ágyneművel láthattak el.

Zsidó Történeti Képek

ÖSSZEÁLLITOTTA: RÉTI SÁNDOR

I.

A négy fogoly tudós (Rabbi Ábrahám Ibn. Daud „Széfer Hakkabala” című művéből)

(Toledóban született. — Orvosi praxist folytatott, itt írta meg a vallásfilozófiai és történeti munkáját „Széfer Hakkabala” címmel. — Toledóban a zsidóülődözésnek lett az áldozata.)

Spanyolországban, a mórok királya Abdulrachman ben Dmachin hajósát a földközi tenger vizeire küldte szabad zsákmányolásra. Utazásai kiterjedtek az ioni és égei tengerre is és zsákmányul ejtett egy hajót, amelyen négy tekintélyes zsidó tudós volt, akik Sefastinba lakodolomra utaztak, Bariban voltak éppen behajózva. Egyikük R. Chusiél volt, a később nevezetes R. Chananel apja. A másik R. Mose és felesége. Ez atyja volt R. Chanochnak, aki akkor még igen fiatal volt. A harmadik R. Semarja, R. Elchanan fia. A negyedik neve ismeretlen. A kapitány bilincsekbe verette, elhatározván, hogy rabszolgáknak adja el őket. A kapitány megkísérelte R. Mose szép feleségét házasságtörésre rábeszélni. Az asszony azonban állhatatos maradt férjéhez. Megkérdezte férjét: „Azok, akik vízbe fojtják magukat, remélhetik-e a feltámadást?” Férje talmudikus mondással válaszolt: „Isten azt mondá, Basamból visszahozlak Téged, visszahozlak a tenger mélyéről.” (Gitting 54. b.) Amikor a nő ezt meghallotta, a tengerbe ugrott. A tudósok senki előtt sem tárták fel kilitűket. A kapitány R. Semarját Alexandriában eladta, ez Kairóba került és az ottani zsidók fejévé lett. R. Chusiélt eladta Afrika partjain. Innen Kairowanba került, amely akkor a leghatalmasabb városa volt nyugaton a mór birodalomnak. Ott lett R. Chusiél a zsidóság vezetője és ott született fia, Chananél. Mikor a kapitány Kordovába vonszátért, ott eladta R. Moset és fiát, Chanocho. A kordovai hitközség kiváltotta őt, de tudatlannak tartotta. Kordovában volt egy zsinagóga, a tanház zsinagógája, ott működött, mint bíró (dajjon) R. Nathan. Azonban a spanyolok nem voltak igen járatosak a talmudikus tudományokban, mindazonáltal több-kevesebb sikerrel azon fáradoztak,

hogy a törvényekben jártasak legyenek. Egy napon megkísérelte R. Nathan a Jóma traktátus egyik helyét megmagyarázni, de nem a legnagyobb sikerrel. R. Moser, aki a zsinagóga egyik szegletében senkitől sem méltatva ült, felemelkedett, a dajjon felé tartott és kifogást emelt, cáfolatot hozott a magyarázatra. Mindenki csodálkozott és megkérték a kérdéses helynek elmagyarázására, ami még nagyobb csodálkozást váltott ki a jelenlévők közül. A kérdések egész sorát intézték hozzá. A legnagyobb hozzáféréssel világította meg a kérdéseket. Mikor az előadásnak vége lett R. Nathan a vitás jogi ügyekben hozzáfordultaknak azt a felvilágosítást adta: „Nem én vagyok a ti bírátok, hanem ez a zsákba öltözött idegen.” „Én a mai naptól fogva a tanítványa leszek, tegyék meg őt a kordovai közösség bírójává!” Úgy is tettek. Nagy évi fizetést biztosítottak neki, pompás ruhákkal látták el és egy gyönyörű kocsit adtak neki ajándékba. Amikor a kapitány ezt megtudta, szerette volna megsemmisíteni eladását, de a király nem járult hozzá, mivel nagyon örült, hogy az országnak zsidósága most már a babiloniai főiskoláktól függetleníthették magukat. A spanyol zsidók rendkívül örültek az események ilyen alakulásának, sok tanítvány gyülekezett az új rabbi köré és minden vallási és jogi kérdést, amivel idáig a babiloniai gaonátushoz fordultak, most döntés végett R. Mosehoz hozták. Ez még Serirá gaon idejében történhetett, a zsidó évszám adatai szerint 4750-ben. A polgári időszámítás szerint 950 körül.

A Pesti Chevra Kadisa előjárósága, választmánya, képviselőtestülete, valamint az Aggok-háza és Szeretethaz vezetőbizottsága a legmélyebb fájdalommal és a súlyos veszteség érzetével jelenti, hogy nagyérd mü diszelnöke,

Adler Gyula ur

felekezete közügyeinek szentelt áldásos élete 87-ik évében f. hó 6-án elhalálozott. A megdicsőült férjü évtizedeken keresztül, előbb mint a Pesti Chevra Kadisa előjárója, majd alelnöke, később elnöke és végül mint annak diszelnöke igaz lelkesedéssel, lánglelkü hitével, mélyeséges szeretettel és pártatlan odaadással szolgálta chevra kadisanak és annak intézményeit. A szegényeknek, szülőködőknek atyja, az aggoknak és betegeknek nemes istápolója volt. Nemes munkásságával aranybúttal írta be nevét chevra kadisanak történetébe. A megdicsőült férjü a Pesti Chevra Kadisa saját halottjának tekintette és tetemeit f. hó 8-án szerdán a Kerepesi-üzi izr. temető halottasházából helyezte örök nyugalomra

Budapest, 1936. január havában.

A megdicsőült emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Áldás és béke hamvaira!

A szidra margójára Vajöchi

Írta: Dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi

„Lisuoszohó kiviszi hásém — Segítéségben reménykedem, óh Örökkévaló.” Szebb, bölcsebb, életrevalóbb oktatást nem is hagyhatott volna az ósátya örökül népének, mint ezt az oktatást. Ha a színaji tanítások létjogot s létartalmat adtak Izrael népének, akkor a lankadatlan reménykedésnek e tana a létnek a megóvója, meghoszabbítója volt.

Az Örökkévaló híte, a Tóra szellemé keltezte e gondolatot az áldásadás közben elernyedő, vagy amint mások vélik, a véres háborúk említésével az utódaért aggódó s az Istenhez bizalommal föltekintő ósátya rekében. Örökkévaló! Mit jelent az, hogy örökké él, hogy az Ő léte el nem múló — s el nem múlhatnak azok sem, akik az Ő hitének vallói.

S a Tóra. Mindjárt az első igéből optimizmus árad felénk: „És látta az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, nagyon jó”. Jó ez a világ úgy, ahogy az Isten alkotta, úgy, ahogy folyik. Fölül bukkanhat benne bűn, véték, romlás. — de azután elmúlik s jóra fordul minden.

Mennyi szenvedés érte Izraelit történetének folyamán. Ha nem tart ki ha nem tud remélni, menthetetlenül veszve van. Most is egyedüli menedéke, az egyetlen remediuma a remény. A helyzet ugyan már a kétségbeesésig éleződött. Az egész világon viharzik ellenünk a gyűlölet, ezer s ezer testvérünk hontalanná lett imádot honában és vándorbothoz kénytelen nyúlni.

De lapozunk csak jól vissza történetünkben. Nem hiába mondja a meghagyás: „Emlékezzél Egyiptomból való szabadulásodra, élted minden napján.” Annál válságosabb, kétségbeesőbb állapotot nem élt át Izrael. Hosszú évszázadokon át a legkegyetlenebb, a legzordabb rabság alatt élt Egyiptomban. A Mindenható Istennek is nem egy, hanem tíz csapással kellett lesújtania a fáraóra, hogy Izrael népe szabaduljon rabsága börtönből.

Csodasezrü volt Izrael egyiptomi szabadulása — ez az ige tehát azt jelenti, hogy Izraelnek hinnie kell a csodában is. Nem csoda egész léte is, ennyi rettenetes válságon való átvégződése?

Ezt mondja a mi igénk is: „Lisuoszohó kiviszi hásém — Segítéségben reménykedem, óh Örökkévaló”, — feltétlenül s rendületlenül, míg nem jó a csoda. És ha Izrael hinni fog a csodában — a csoda be is fog következni.

Tréflit ettem...

Irtá: Richter Arthur

Tán harmaçik polgárista lehettem. Ott jártam iskolába az akkori bajor király vára körül épült Sárváron. A tanév elején új osztálytársat kaptunk. K. Lacit. A szomszédos városkából járt be naponta a vonattal. Náluk még nem volt polgári és a nyolcórás vonattal érkező 30-40 fíú ugyancsak zajos lármával vonult be osztályába. Nem egyszer emlegette Barabás tanár úr: jönnék a celli kányák. A Lacival bátyám nagyon összeharátkozott, úgy hogy midőn tanév végén Fejérmegyébe való hazautazásra készülődtünk, szülei nevében is meghívott bennünket, legyünk vendégei. Jömagunk is szeretjük, ha vendég jött házukba, így szívesen fogadtuk a meghívást.

De mégis aggodalom fogott el, vajjon szaba-e náluk enni? Meg is kérdeztem Laci barátunkat, háztartásuk kósersága felől. Hogy kóser-e nálunk? Micsóca kérdés: feleli, nálunk még a rabbi is eszik. Hát aztán kockázatom tovább a kérdést visel-e parókát anyukád? Azt nem hord mert — van ugyan három is — de oly érzékeny fejbőre van, ha felteszi azonnal ájulás környékezi. Tovább intézem ellenőrző kérdésemet: Nézetek-e nézetet a rabbi úrral? De mennyire, hogy nézetünk! Sőt, mielőtt megnézné a rabbi, előbb apukám nézi meg. Egyéként tud meg, hogy úgy apukám, mint anyukám nagy papi csalácból származik.

Tehát nálunk 100%-os orthodox kóser kosztot eszel. Aggodalmaim teljesen eloszlottak és nagy várakozással készülődtem a vendégségbe. Istenben bolcogult nagybátyánktól búcsút véve — a vendégségbemenést nagy bölesen elhallgatva, vonatra szálltunk.

A celli állomáson már várt bennünket K. Laci. Tolmácsolta édesanyja szíves invitáló szavait. Némi ellentálló szavaimat, hivatkozásmat nagybátyám miről sem tucására, bátyámmal közös erővel leszerelték. A podgyászt elhelyeztük a ruhatárba, beindultunk a városba.

Megérkeztünk. A fogadtatás őszinte szavai, a jóságosarcú édesanya, az apóféli mezúe, minden kételyt eloszlattat. A délelőtől, sétával, a város meglekintésével töltöttük, majd megcsodáltam Laci könyvtárát, játékeit, végül kézmosás után ebédhez ültünk. Ünnepi ebédet tálaltak fel tiszteletünkre. Hogy mi minden volt, arra már nem emlékszem, csak azt tudom hogy nagyon ízlett.

Ebéd után előkerült zsebünköl a kisimakönyv, melynek lapjai ugyancsak mutatták a sarkok barnulási helyein, hol is

van az étkezés utáni ima. Ugy látszik, Laci barátunk gyengéje lehetett az imádkozás, mert édesanyja cücsért bennünket és követésre ajánlotta az imádkozást. Ez kissé gyanússá tette a 100%-os orthodox kóserságát. Ebéd után még elbeszélgettünk, majd megköszönve a vendéglátást a vasutra készülődtünk.

Mikor a folyosón végig haladtunk, borzalmas felfedezésre jutottam, Midőn szemeim az éléskamra fölötti ablakra téveçtek; a 100%-os orthodox kóserság 100 %-kal devalválódott. Az ablakon át barnára füstölt sertésoldalások és sokkák vigyorogtak rám. A rémülettől szólni sem tudtam, csak húztam bátyámat, ki nem tucta nágyra sjetségem okát. Rohantam ki a vasútra, hol bőven öblögettem szájam, torkomat mert nyilvánvalóvá vált elöttem, hogy tréflit ebédet ettem... Szólni nem szoltam sem a bennünket kikísérő K. Lacinak, sem bátyámnak, csak magamban fojtottam keserű felfedezésemet és borzadva gondoltam szörnyű vétkemre...

MARTIN BUBER:

Feleletmondások

Az almák

Egy szegény almáskoifa, kinek sátra ott állt a canzi Rabbi Chájim háza mellett, panaszkodva jött a rabbihoz. „Rab-bénu, nincs még pénzem, hogy szombatra bevásároljak” „Hát az almássátrad?” kérdezte a caddik. „Azt mondják az emberek, felelte az asszony, hogy silányak az almáim s ott hagyják a nyakamon”. Rabbi Chájim azonnal kiszaladt az utcára és kiáltozni kezdett: „Ki vesz jó almát?” Nyomban egész tömeg gyült köréje, az aprópénz hamarosan halomba gyült és egy-kettőre elkel a gyümölcs kétszeres és háromszoros áron. „Látod-e,” mondta a rabbi elmenőben együgyű módon az asszonynak: „az almád jó volt, csak nem tudták az emberek.”

A másik fele

A nagy szombaton a rospici rabbi fáradt léptekkel jött egyszer háza az imaházból. „Mi fárasztott el ennyire?” kérdezte a felesége. „A prédikációval kellett ennyire megerőltetnem magam,” mondta a rabbi. „A szegényekről beszéltem s arról: mimindenre van szükségük a beköszöntő pészachon, mert a macó, a bor és minden egyéb szörnyen megrárgult ebben az esztendőben.” „És mit esz-

közöttél ki beszédeddel?” kérdezte tovább az asszony. „A szükséglet felerészben biztosítva van,” felelte a rabbi, „a szegények ugyanis hajlandók kapni. Hogy miképen állunk a másik felével, vajjon a gazdagok hajlandók-e adni, még nem tudom.”

Jótét

A kobrini Rabbi Mose szülei falusi emberek voltak, akik kemény munkával keresték kenyerüket. Mose gyermek volt, amikor éhínség tört ki Litvániában s a szegények feleségestől és gyermekestől kitédultak a városból a vidékre, hogy leségét keressenek. Tömegestől vonultak végig a nyomorgók azon a falun, ahol Mose szülei laktak. Édesapja a kézimalmon gabonát őrlött és minden reggel kenyert sütött, hogy azt a nyomorgók között kiosssa. Egy napon a szokottnál nagyobb tömeg jött, a kenyér nem futotta mindnyájának, de a kemence be volt fűtve, a tálakon tézta volt kikészítve és az asszony gyorsan szedett a téztábol, megformálta és a kemencébe tolta a cipókat. Az éhes emberek azonban morogtak, mert várniok kellett és egynémelyik oly arcátlan volt, hogy szitokra és átközódásra vetemedett. Ez könnyekig bántotta az asszonyt. „Ne sírj, anyám,” szólt a fíú, „hadd átközódjanak, te csak végezd munkádat és teljesítsd Isten parancsát. Ha dicsérenének és áldának, talán kevésbé teljednének az.”

— Vidéki szülők figyelmébe! A Magyar Nőegyletek Országos Szövetsége elhelyez otthonában vidéki úrileányokat, kik Budapesten végzik tanulmányaikat, vagy esetleg ipari szakképzést akarnak elnyerni. Az ellátás havi díja P 60.—, szigorúan rituális. Bővebb felvilágosítást nyújt az iroda: Budapest VII., Sip-utca 12. Telefon: 41—9—19.

— A Józsefvárosi Szeretet Izr. Nőegylet január 8-án, szombaton este fél 10 órai kezdettel a Lloyd-palota (Facsarnok) termében (V., Mária Valéria-utca 12.) az Aggok Otthona javára műsoros táncestélyt rendez. Jegyek előre válthatók a rendezőség tagjainál és a helyszínen. Megjelenés sötét ruhában. Tánc reggelig. A művészt szereplői: Egressy Tibor, Fehér Eçit Fodor Arthur, Gábor Tibor, Pardon Rózsika, Révész Vilma, Rudolfly Erzsi, Várkonyi Adri, Vidos Jenő. A rendezőség élén dr. Baracs Marcelné, Rosenberg Sándorné, Brodsky Ábrahámné fővédnökök; Deutsch Iziçorné diszelnök, Weisz Mórné elnök dr. Balázs Józsefné, Glück Vilmosné, é. Klein Ábrahámné Kohn Árnoldné, Lebovits Ábrahámné, dr. Liebermann Manóné, Nagy Sándorné, Stern Gyuláné alelnökök állnak.

ARANYSAS A VÁROS FŐLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

IRTA: SZEKULA JENŐ

II.
Rettenő ordítózára ébredt. Még percek alatt a dobok és fülsciketjőten harsogtak a jobál kürtök.

Kibontakozva az utak porfelhőiből, percek alatt végeláthatatlan tömeg árasztotta el a római manipulatszoktat. A gyalogság nem tudott ellenállni a rettenő rohamnak és megfélemlítve, egészen a tábor sáncáig vonultak vissza. A két Monobazes fiúv a vezére a zsidó sokaságnak, — akiknek fejedelmi vér csörgödezett az ereiben, továbbá a rettenő testi erejéről nevezetes félvér, — Peraita Nigger, aki a nehéz páncélba bújtatott római katonákat, úgy dobálja szét, mint könnyű zsákokat. De ott van az élen a fábiloniái Sylas, tanult katona, és jeles taktikus, — tiszt rangban, — II. Agrippa király seregéből pártolt át a zsidó forradalmárokhoz.

Ennek fele sem tréfa. — Cörmögte Cestius — míg a déltáni álmot próbálta kidöngölni a szeméből. Mintha földrengés készült volna elsöpörni a római tábor: az agyagfalak megrendültek a tömegroham erejétől.

Cestius halálsápaact arccal, dadogva adta ki parancsait, de a szava elveszett a rémület ordításában. Percekig olyan volt a helyzet, hogy az egész római hadtest megsemmisül. De hát ki számíthatott erre, — hogy a zsidók támadni fognak és épen szombaton, — erre mostanig alig volt példa, Pompejus és Marcus Antonius nyugodtan építhetett mindig a zsidók szombati passzivitására.

Hát sejtettem ezt? — makogta Cestius a tábor főfelügyelőjéhez, Priscus nevű ezredeshez fordulva, — hogy ez a fanatikus csöcselék most már a saját hitét is lábál tapoéja.

A római tábor még sem omlott össze. A helyzetet a lovasság mentette meg, amely váratlan oldalrohammal megrendítette a véstes tömegroham mindent elsöpörni látszó erejét. A roham megtorpant, — a zsidók tömege kétfelé vált, — mintha karé szelte volna keresztbe. A római gyalogság is csatarendbe fejlődött, és visszaverte a támadást. Az ütközet tulajdonképen eldöntetlen maradt. A zsidók visszavonultak Jeruzsálembe, — és Cestius is okosabbnak látta ha elvonul, és Bet Horon falai között lapul meg, biztonságos helyen. Gyors menetelés közben újabb csatározásra került sor. Az est sötétjében Simon ben Gioras horádi csapatok le a hegyekből a római háttérre, — megszalasztották őket, és a poégyász egy részét zsákmányul ejtették. S olyan gyorsan ahogyan megjelentek, eltűntek ismét a féltelmet sziklák mögött.

Napokba telt, amíg Cestius rendezni tudta csapatait. Legjobban szeretett volna Antiochiába visszavonulni, hogy kéjkertjeiben, rabszolgái, szabaócsái és táncosnői között élvezze az ázsiai nyárutó boldog örömeit. De nem engedte a fegyverűcsület. A római haderő megaláztatott, helyre kell jó hírnevét állítani, mert különben még nagyobb tápot kap a lázadás.

Kissé kedvetlenül inculc el Scopus felé, amely alig hét stádiumnyira feküdt Jeruzsálemtől. Az is lelőhasztotta kedvét, hogy a hegyek és ormok felől, minceniútt

véstes őrtizek lobogtak, amerre elvonnult — és kémei, ha túlzottan is, százezer főnyire becsülték a hegyekben meglapuló zsidó fölkelők számát. Ott kujtorog a falkájával, az immár véstes híru Simon ben Gioras is, és az est kísérteties némaságában, a római vezér felé nyújtogatja ijeszto fenevad karmait. Néha fölhasantak a fülsciketjő jobál-kürtök is, fölserkentve Cestius legedesebb szendergeséből. A jobál hangját nem szerette, mert az jödegere ment. A kecske-szarvból készült tüllök véstes riadója, fölriasztotta a hegykatlanok és a sziklaszorosok békés nyugalmát, — ezen a hangszerezen játszottak Józua katonái is, — és ettől Jerikó falai összeomlottak!

Cestius öregeber volt már, és az idegei összeroppantak. Borongós hangulatban érkezett Scopus-ba, ahol tábort ütött. Október harmincadika volt, a római időszámítás szerint. Három napon át jóformán semmibe sem kezdett, csak szétküldötte katonáit a környékre, hogy garbonát rekviráljanak. Várta, hogy a város önként meg fogja nyitni a kapuit, és akkor törvényt ilhet a lázadók fölött a tribunálszon.

Az előkelők és a jómódu polgárok a rómaiakhoz húztak még mindig de Jeruzsálemben ekkor már a forradalmárok voltak az urak. A kapuk nem nyitak meg a prokonzul előtt, és ez kénytelen kellettlen, ostromhoz látott. Az alsó várost könnyű szerrel bevette, — mert a fölkelők átadták azt, minden kardcsapás nélkül. A prokonzul fölguyjuttata a Bezethát és a fapiacot, azután hozzáfogott a fellegvár és a királyi palota ostromához, — míg sürü gyűrűt vonatott a templom köré, — amelyet ezreivel szállottak meg a fegyveres zsidók.

Öt napig tartott az ostrom, mincén különösebb eredmény nélkül. A faltörő kosok eredménytelenül döngtek a sziriai várépítmény megvihatatlan sziklakövein. S hiába építették a római olmagas fatornyokat, — mert azokat a zsidók fölguyjították. Ilyen vak fanatizmust Cestius még sohasem látott, — bár ifjúkorában harcolt már a germánok ellen is. A tébolyodottak és az öngyilkosjelöltek elszántságával — égő fáklákkal a kézben rohanak ki a zsidók, hogy lángba borítsák a faalkotmányokat és hiába járta nyil át a testüket, — haldokolva is rászoritották a fánya eleven tüzet a deszka palánkokra, és együtt égtek el, a lángbáborult ostromművekkel.

— Örültek ellen én nem harcolok! — mondta a római vezér, hű haéscgedének, Jucundus lovaskapitányának.

Kilépett a vezéri sátor elé. A hold sárga fényében az egéjig megnyúlva lángholmi és ragyogni látszott a templom, míg földézetének aranyemezei hullámoztak az éjszaka kísérteties világításában, mint valami megolvasszott aranyfolyó. Cestius vérvörösnök látta az aranytemplomot.

Két kezével ijedten tartaka el az arcát, — Nem harcolok tovább... elvonulok... dadogta halálsápadtan a rémülettel.

Gallicinim idejében, a korai szürkületben elrendelte az általános visszavonulást. Még legbívőbb tisztjei sem értették meg

a visszavonulás okát: a vezér jdegösszeroppanásával magyarázták. A XII-ik légió útja visszafelé, majdnem menekülészerű volt. Cestius halálos rémülete átragadt a katonákra is, a Scopusi táborban rövid pihenőt tartottak, — azután rohanat tovább Gabao felé. Itt sem volt maradásuk... nyomultak tovább erőltetett menetben Bet-Horon véstes völgykatlanai felé.

A zsidók minceniútt üldözték őket. A jeruzsálemi zsidó hadsereg kitört a várból és Sylas vezérlete alatt üldözöbe vette a menekülő rómaiakat, örök harcban a háttérrel. — gyorsabb menetelésre serkentve a futó légiót, amely már egy vert hadsereg képét öltötte föl.

A Bet-Horon szorosában utólérté a rómaiakat a véget, amíhez fogható még nem látott a világ. Varrus balszerencséje óta, akinek légiót a teutoborgi ösvadonban ölcözték le a germánok, védetlen juhok módjára. Hasonló sors várt a gögös és gyözhetlennek hitt tizenkettedik légióra is.

Bet-Horon völgykatlanában két oldalt bekerítette őket Simon ben Giora fölkelő serege — elvágva előlük a visszavonulás útját. A sziklakövek ezrei zúdultak alá a menekülőkre, — és a gyorsan cikázó ryilak elborították az eget. A lovasság nem tudott rohamot intézni a nyirkos sziklak ellen és a nehézkes római gyalogság is tetetetlennek bizonyult a magasból jövő támadás ellen. Vad és tetetetlen ordítás a vérzattva folygben... a zsidók diadalkiáltása az ormokon, régi győzelmi énekek és a jobál vérforraló hangja. Bármerre próbáltak menekülni, a rómaiak, minceniútt gyilkosaikba ütköztek. Soha nem látott rettenő harcosok törtek rájuk a terpenitfák ijeszto sürűjéből, — bármerre fordultak, minceniútt a halálba ütköztek.

Csak az alkonyat vetett véget a véres tusának. Hatezer római katona holtteste borította el a völgyet, és elhullott ezer lovas. Áldozatul esett a hacserreg egész poégyásza, a hadikinetár, az ostromgépek, nyilvetők és köhajtó-agyúk, — és a teherhordó ösvérek száza. Immár zsidó kézen a légió jelvénye az arany.sas most utjongva emelgetik a legyőzhetetlenség büszke szimbólumát. Holtan maradt a harcúeren Longinus haditribun, Jucundus lovaskapitány, és Priscus táborfelügyelő is. Cestius néhány tisztjének védelme alatt az est beköszöntével csak nagynehezen tudott megmenekülni; egészen Antipatrisig fittott riact rémületben.

Bet-Horon amely látta egykor Juda Makábi győzelmet, aki megalázta Sermon büszke görög falánkszeit, — a völgykatlan, amelyben a honfoglalás idején menyeyei közápor pusztította el a cél.kanániata hadsereget, mig megállott a nap is Jozua fohászának, — ime a szikla-völgy tanúja volt Isten újabb csodatételének. A római hadsereg megsemmisült, és Giora fia, beirta nevét a világtörténelemben.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.